

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:  
za STO in Italijo pri uprav.  
v Trstu ul. S. Frančiška 20  
za cono B pri Centru tiska  
v Kopru,  
za Jugoslavijo pri ADIT-u v  
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na  
čekovni račun pri Komunalni  
banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7  
Cena listu: lir 20. — din 15.  
— v Jugoslaviji in din 8 v  
coni B.

# LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir,

TRST 7. julija 1950

LETO PETO številka 221

Poština plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Frančiška 20.



KAM PA NA POČITNICE?

*Na morje, na gore...*

## Kronika

Parlamentarna skupina zapadno-nemške socialdemokratske stranke je sklenila, da bo šla z nemško delegacijo v Evropski svet.

Homatije s povratkom belgijskega kralja Leopolda v domovino se nadaljuje. Predsednik vlade Duvieusart je izjavil v parlamentu, da bo njegova vlada pripeljala Leopolda na prestol, da pa bo vlada upoštevala Leopoldov predlog, da bi začasno izročili oblast princu Baldovinu. Socialisti so zaradi tega napovedali demonstracije, katerih sta se sklenili udeležiti tudi komunistična in liberalna stranka.

V Franciji so prepovedali razprodajo in širjenje lista Unità, glasila italijanske komunistične partije.

Na ukaz Mac Arthurja je prenehalo izhajati osrednje glasilo japonske KP «Akahata», japonska policija pa je za nedoločen čas prepovedala nadaljnje izhajanje 24 komunističnih listov.

V Iranu je general Razman, potem ko je prišel na oblast s pomočjo Amerikancev, vzpostavil vojaško diktaturo.

Izrael bo plačal Organizaciji združenih narodov vsoto 54.620 dolarjev zaradi umora grofa Bernadotta.

Ameriški senat je izglasoval 1.222.500.000 dolarjev kredita za vojaško pomoč inozemstvu.

Francoska vlada je imenovala svojega novega komisarja na Dunaju v osebi Jeana Payaria, bivšega poslanika v Beogradu.

Sovjetsko poveljstvo je prekinilo zapadnim sektorjem Berlina dobavo električnega toka in vode.

Mednarodna konferenca za delo je zaključila svojo 33. sejo s pozivom na asocijalni mir.

Komisija OZN je predložila generalni skupščini poročilo o Eritreji. Uradni britanski viri ob tej priložnosti poudarjajo, da so za razdelitev Eritreje.

Albanska vlada je v posebni noti obtožila italijansko vlado, da je poslala na albansko ozemlje s pomočjo padal saboterje, da bi zrušili režim. Enako noto so Albanci poslali tudi Združenim narodom.

Tri velike zapadne sile so obnovile v Londonu razgovore o reviziji okupacijskega statuta za Zapadno Nemčijo.

Finančno ministrstvo ZDA je javilo, da izkazuje generalna bilanca za davčno leto, ki se konča s 3. junijem, deficit 3.122.102.357 dolarjev.

V Budimpešti so nedavno aretirali veliko število voditeljev bivše madžarske socialdemokratske stranke.

Začne vesti s korejskega bojišča javljajo, da je severna ljudska vojska zavzela pristanišče Inčon. Sovjetska agencija TASS poroča, da se veliko število južnih vojakov predaja ljudski vojski.

Sicilijanski bandit Giuliano je končal svoje pregresno življenje 5. julija pod strelom pripadnikov «Korpusa za uničenje banditizma», ki jim poveljuje pol. Luca. Ves italijanski tisk posveča temu dogodku več pozornosti kot kateremu koli drugemu političnemu dogodku s Korejo vred. Italijanski notranji minister Scelba pravi, da je sedaj banditizem na Siciliji zatrt, pol. Luca pa bo poveljal v generala.

Tajnik francoske socialistične stranke Mollet poskuša sedaj svojo srečo pri sestavljanju nove francoske vlade.

Angleška spodnja zbornica je odobrila politiko Attleea in Churchila, ki soglašata s tujo intervencijo na Koreji. Vendar jima nasprotuje precej laburističnih poslancev.

Italijanski senat je odobril bilanco zunanje trgovine. V komisiji za zunanje zadeve pa se je zaključila razprava o dogodkih na Koreji.

Albanska vlada je v skladu z ustavo podala ostavko pred novo zbornico. Ta je odobrila avtomatično vladno politiko in poverila nov mandat dosedanjemu predsedniku Hodži.

# Medsebojno obtoževanje za odgovornost vojne na Koreji med ZDA in SZ



Kir Ir Sen

## Položaj na bojiščih

Deset dni je že preteklo, kar sta se vzdolž 38. vzporednika spoprijela severnokorejska in južnokorejska vojska. Ceravno si vesti o tem, kdo je prvi napadel nasprotujo, je pa vendar dejstvo, da so severnokorejske čete takoj prekorale 38. vzporednik in napredovale za nekaj deset km proti jugu, ne da bi pri tem naletele na resen odpor južnih čet. To naglo napredovanje severnokorejske vojske dokazuje vsekakor, da severnokorejska vojska ni bila nepraviljena in da je imela svoje sile koncentrirane na več izhodiščnih točkah za napad.

28. junija so severnokorejske čete zavzele glavno mesto južne Koreje Seul, ki leži kakih 50 km od 38. vzporednika, in prodre še kakih 15 km bolj proti jugu do mesta Suwon, kjer je bilo ameriško vojaško poveljstvo. Na isti poti so oddelki ljudske vojske zavzeli tudi letališče Kimpo, ki je eno največjih letališč Južne Koreje. V čigavih rokah pa je prvo večje pristanišče Inčon, ni znano, čeprav je neka vest poročala, da ga nameravajo južnokorejske edince izprazniti. Do sedaj je prišel prvi sunek ljudske vojske. Po kratkem zastoju je ljudska vojska začela ponovno napredovati, potem, ko je prešla reko Han, kjer so južnokorejci upali, da se bodo mogli vsaj nekaj časa upirati. Predor preko reke Han je ljudski vojski odprl pot k Suwonu, v katerega so 30. junija vstopile prednje edince ljudske vojske.

Zaradi vse večjega vstopanja ameriških zračnih sil v borbe, zaradi stalnega bombardiranja kolon ljudske vojske ter njihovega zaletja, se je napredovanje nekoliko ustavilo, kar je južni vojski dalo

nekaj časa, da nekoliko uredi svoje demoralizirane oddelke in jih ponovno vrže na fronto pri Suwonu. Ker so bile v mestu pravzaprav samo predstraže ljudske vojske, so južne edince Suvon ponovno zavzele. Po zadnjih vesteh pa je morala južna vojska Suvon znova izprazniti in je sedaj spet v rokah ljudske vojske.

Položaj na tem delu bojišča prehaja sedaj v nekako ustaljenost, ki jo označuje počasno, toda vztrajno napredovanje ljudske vojske.

Vzporedno z napredovanjem regularne ljudske vojske pa so po vsej južni Koreji začele operirati partizanske skupine, ki imajo na skrajnem jugu že precej veliko osvobojeno ozemlje.

Na strani južnih sil so razen ameriškega letalstva in mornarice posegli v borbo tudi oddelki pomorskih in zračnih sil Anglije in Avstralije. Vsa časa pa se pričakuje, da bodo vstopile v borbo tudi ameriške kopne sile, ki so jih že začeli prevažati z letali v Južno Korejo. Ameriški general Mac Arthur ima na razpolago 4 divizije ali 135.000 mož. Poročajo pa tudi, da je Cangkašek pripravljen poslati na korejsko bojišče 33.000 svojih vojakov s Formoze. O direktnem posegu sovjetskih oboroženih sil v borbo ni potrjenih vesti, čeprav Amerikanci trdijo, da so se njihova letala spopadla s sovjetskimi lovci. Poročajo pa, da se pomika proti Koreji močna skupina kitajske ljudske armade.

Vojaški opazovalci Mac Arthurja sedaj takole ocenjujejo položaj: 1.) Južnokorejska vojska ni sposobna, da bi zaustavila severnokorejske oklopne enote in je tako rekoč že vržena iz vojnega stroja.



Singman Re

## Tudi sedma francoska vlada se je zrušila ob prvem pišu

Komaj pred dvema dnevoma je Francija dobila po večdnevni krizi novo vlado, ki je bila že sedma po vrstnem redu po vojni, pri čemer niso vštete tri večje vladne spremembe. Predsedstvo nove vlade je prevzel stari radikalni socialist Queille, ki je pa v vseh važnejših resorih obdržal stare ljudi, med njimi Schumanna v zunanjem ministertvu, Bidaulta v notranjem, Petscha v financah, Plevna v ministertvu za obrambo. Novost nove vlade pa je predstavljala ustanovitev novega ministertva za odnose s priroženimi pokrajinami ter za zadeve Daljnega vzhoda, ki je bilo poveljevalo Paulu Reynaudu.

Ceprav se je vlada predstavila kot vlada sredine, so v njej vendar prevladovala močne desničarske tendence, močnejše celo kot v vseh dosedanjih vladah. Dokaz tega je bilo ravno sodelovanje Reynauda v vladi, ki velja za skrajnega desničarja. To predvsem ni bilo v račun socialistom, pa tudi znatnemu številu članov republikanskega ljudskega gibanja. Vsi ti so sicer podprli Queillovo kandidaturo, niso se pa potem dokončno izrekli ali mi-

sljijo z novo vlado sodelovati ali ne. Tako je kljub temu, da je vlada, ko se je predstavila, dobila večino, obstajala velika nevarnost, da se vlada ne bo mogla obdržati. Tega se je zavedal tudi Queille, ki si je hotel biti zato čimprej na jasnem. No in na jasnem si je bil že dva dni po sestavi vlade, ko je bil v parlamentu poražen s 334 proti 221 glasovom.

Novorojeno Queillovo vlado so napadli z vseh strani. Komunist Ducloux jo je označil za evladno revščine, fašizma in vojne, ministra Reynauda pa za ministra poraza in grobokopa Francijev.

Queille je seveda po tem občutnem porazu in napadih na njegovo vlado podal ostavko in tako se je spet začela stara pesem vladne krize, ki jo Francozi znajo že na pamet. Queille je Auriohu, Aurioju je Horriotu, Horriotu je Monnervillu, Monnervillu je Queillu ali pa h komu drugemu. Potem spet večno prerakanje v vladi, potem vladna kriza in potem spet...

Vsekakor pa se mora Queille postaviti, saj je dosegel rekord s svojo dvodnevno vlado.

2.) Spopadi med ameriškim oddelki in ljudsko vojsko so bili do sedaj samo praske. 3.) Preobraja bo nastopil takrat, ko bodo enote ljudske vojske naletele na ameriško obrambno črto. 4.) Počasnost napredovanja severnokorejskih čet izhaja iz tega, ker se severne sile obotavljajo spopasti se z ameriški silami.

## Diplomatska bitka

Medtem ko korejsko ljudstvo preliva kri, pa vodijo velike sile, predvsem ZDA in Sovjetska zveza, ki stojita za bojujočima se skupinama na Koreji, ostro diplomatsko bitko, ki pa na žalost ne obeta za bližnjo bodočnost nič dobrega, ampak le potrjuje dejstvo, da je vojna na Koreji v bistvu plod imperialističnih teženj ene in druge velike sile. Korejski problem obstaja, to je res. Korejsko ljudstvo ima pravico, da je združeno v enotni

## „Giornale di Trieste“, tržaški kominformisti in stališče Jugoslavije do korejskega vprašanja

Stališče FLRJ do vojne v Koreji je jasno in dosledno na liniji svetovnega mira in mednarodnega sodelovanja na osnovi enakopravnosti. Jugoslavija je kot edina članica Varnostnega sveta OZN odbila ameriško resolucijo, ki pomeni oboroženo intervencijo ameriškega imperializma na škodo korejskega ljudstva, zagovarja pa stališče, da je treba vojne sovražnosti v Koreji takoj prenehati, da se mora korejsko vprašanje rešiti pred OZN na tak način, da se zadosti upravičenim težnjam korejskega ljudstva po združitvi v enotno državo in da naj v tem smislu pokažeta dobro voljo tako ZDA kot Sovjetska zveza, ki stojita za eno ali drugo bojujočo se stranko. Na noben način ne sme korejsko, pa tudi katerokoli drugo ljudstvo trpeti vojne strahote zaradi medsebojnih trenj v politiki interesnih sfer med ZDA in ZSSR.

Ce je stališče Jugoslavije jasno in demokratično, pa je pisarjenje tržaškega proameriškega in kominformističnega tiska toliko bolj zmesano in načrtno v službi podpiranja nevarne igre interesnih sfer. V tej zmesanosti sta se udarila (samo v besedah) Giornale di Trieste in Unità. Giornale di Trieste napeljuje jugoslovansko glasovanje proti ameriški resoluciji glede Koreje na svoj mlin, češ treba se je spomniti, da so Anglo-amerikanci s tem, da so omogočili Jugoslaviji vstop v Varnostni svet, hoteli zagosti Sovjetski zvezi. Zanimivo bi bilo vedeti, kako mislijo sedaj? Beograd je v tem trenutku preko Koreje delal za Ruse: Kominform ali ne, končni cilji pridejo na dan v kritičnih trenutkih... in potem zagode Giornale pesmico o coni B, ki da ni prav nič sigurna spritvo Titove dvotičnosti...

Kot da bi zbudel s šilom, se je v Giornalovo modrovanje zakakčila Unità. Giornale dela reklamo za Tita, češ da izigrava Amerikance in da bi v primeru vojne korakal skupno v Vzhodom. Z jugoslovanskim glasovanjem proti ameriški resoluciji dokazuje Unità, da je Jugoslavija v ameriškem bloku in da je jugoslovanski glas proti ameriškem vmešavanju v Korejo le pesek v oči demokratični javnosti. In nato tudi Unità zagode pesmico o obrambi italijanstva cone B.

Dejstvo, da niti Giornalu niti Unità ni pogodu jugoslovansko stališče, pomeni, da je to stališče, edino pravilno in demokratično, ker postavlja osnove za rešitev korejskega spora izven okvira demagoške kampanje za mir, ki jo vodijo tako ZDA kot Sovjetska zveza zato, da ena in druga prikrivata svoja imperialistična stremjenja.

demokratični državi s tako vlado, ki bo zastopala samo koristi korejskega ljudstva in upravičena je njegova borba za odstranitev fašistične klike, ki je na vladi v Južni Koreji s pomočjo ameriških imperialistov. Toda ker je dosedanja razdelitev Koreje z 38. vzporednikom plod dogovorov in sklepov, ki sta se jih obvezala spoštovati tako ZDA kot Sovjetska zveza, je edino pravilna pot za rešitev korejskega vprašanja preko Organizacije združenih narodov, ne pa pot vojne, ki lahko po raznih zapletljajih dovede do novega svetovnega požara. Prav korejsko vprašanje nudi velikim silam, ki tako pogosto govorijo o miru, priložnost, da dokažejo, da so res za mir, ne pa za vojno.

Kot je znano, so ZDA pred Varnostnim svetom dosegle izglasovanje resolucije, ki priporoča državam članicam OZN naj nudijo Južni Koreji vojaško pomoč, da odbije napad. Proti tej resoluciji je glasovala edino Jugoslavija, zvesta svoji borbi za mir in mednarodno sodelovanje na osnovi enakopravnosti. Po izglasovanju te resolucije so prešle ZDA k njenemu dejanskemu izvajanju. To resolucijo je Sovjetska zveza zavrnila (glasovala ni proti njej, ker se je umaknila iz VS) in jo smatra kot nezakonit sklep, ker sta pri njenem izglasovanju manjkala dva stalna člana VS in ker določa pravilnik, da mora VS sprejemati vse važne sklepe soglasno. Prav tako je Sovjetska zveza zavrnila tudi ameriško noto, v kateri ZDA pozivajo SZ, naj posreduje pri vladi Severne Koreje za prenehanje sovražnosti. Proti ameriški odločitvi, da vojaško nastopijo proti Severni Koreji in pa da s svojimi vojaškimi silami vzamejo pod nadzorstvo kitajski otok Formozo, so odločno protestirali tudi Kitajci, poudarjajo, da pomenijo te ameriške odločitve dejanski napad na kitajsko nacionalno ozemlje in na kitajsko svobodo. Končno je dal izjavo o ameriški intervenciji na Koreji namestnik sovjetskega zunanjega ministra Gromiko, ki je poudaril, da so konflikt začele južnokorejske čete in da je njihov napad rezultat dolgoročnega načrta. S to intervencijo je vlada ZDA zapustila politiko pripravljavanja napadov in začela s odkritimi dejavnimi odkritimi vmešavanji v notranje zadeve Koreje. Gromiko je izjavil, da bi moral VS zagotoviti umik ameriških čet s Koreje in da bodo ZDA odgovorne za posledice napada, ki so ga izzvale.

Končno se je v četrtek sestal Varnostni svet k proučevanju korejskega vprašanja, o čemer pa še nimamo poročil.

Zeleti je, da bi diplomatska borba ne trajala predolgo in da bi se umaknila breznuemu presojanju in še bolj trezni odločitvi odgovornih vesil, da obnovijo na Koreji mir in da sploh zapuste nevarno politiko blokov, ki predstavlja stalno nevarnost za svetovni mir.

## Amerikanci in nemška varnost

Nemški kancler Adenauer je pred dnevi poslal vrhovni zavezniški kominformisti pismo, v katerem je našel problem varnosti Nemčije. V zvezi z vsebino tega pisma je nato ameriški visoki komisar Cloy izjavil, da Nemčija ne potrebuje nobenih kuradnih jamstev za svojo varnost, ker bi zapadne sile vsak napad nanjo smatrale kot napad na njih same. Varnost Nemčije se ne ocenjuje samo z nemškega, temveč tudi z zavezniškega stališča.

V svojem pismu je Adenauer zahteval tudi ustanovitev zvezne nemške policije. Zdi se, da Cloy ne bi imel ničesar proti temu, saj je izjavil, da bi bilo treba to stvar dobro premisliti. Cloy je tudi dejal, da je prepričan, da Rusija ne želi vojne, v isti sapi pa je zatrjal, da bodo zapadne čete ostale v Nemčiji, dokler ne bo mir zagotovljen.

Toda kdaj bo to? Gotovo ne kmalu, če bo v Nemčiji vladalo še nadalje tako stanje začasne okupacije kakršno vlada sedaj. Cas bi že bil, da bi vlesile resno mislile na nemško mirovno pogodbo, sicer se bo lepega dne, ko bo to enemu ali drugemu prav, ponovil sredi Evrope primer Koreje.

# Jugoslovansko-grški odnosi in Egejska Makedonija

Vprašanje Makedoncev v Grčiji, se pravi v Egejski Makedoniji, skoraj onemogoča, da bi bila FLRJ v dobrih odnosih z Grčijo. Sicer nima Grčija nobenih konkretnih obveznosti do Jugoslavije glede svojege odnosa do Makedoncev, vendar ima dolžnosti, ki izhajajo iz zakona OZN in iz splošnih demokratičnih načel. Kakor kaže, pa ima Plastiras v Atenah še sile, ki ne ravna pravično z Makedonci. Jugoslovanski zunanji minister Kardelj je zaradi tega podal nekaj izjav, ki pa so jugoslovansko — grškemu položaju močno škodile, ker so jih napačno tolmačili. Reakcijski časopisi so namreč poročali, da ima Jugoslavija neke zahteve glede Egejske Makedonije, da je Kardelj uporabil neke psovke proti Grčiji, da se meša v notranje zadeve Grčije itd. Ti grški časopisi so hoteli onemogočiti dobre odnose med Grčijo in Jugoslavijo ter otežkati položaj Plastirasove vlade, ker jo prikazujejo tako, kot da dela kompromise s sovražno Jugoslavijo.

Odgovorni faktorji grške vlade pa niso reagirali na izmišljotino tako kot bi bilo potrebno in sam Plastiras je na primer izjavil v parlamentu, da vprašanje makedonske manjšine v Grčiji sploh ne obstaja. Istega mnenja je bil tudi podpredsednik vlade Papandreu. Verjetno nista s tem mislila, da v Grčiji ni Makedoncev, toda grška reakcija je to tako razumela in začela dokazovati, da Makedoncev v Grčiji sploh ni, oziroma da jih je tako malo, da se ne izplača ozirati na nje. Navedbi bomo primer, ki se nanaša na Kardelj pravilno postopal, ko je vprašanje Makedoncev v Grčiji prikazal tako, kot da resno vznemirja jugoslovansko javnost.

Atenski agenciji (AFP) se je zdelo potrebno, da razširja izvečke iz člankov v «Messager d'Athènes», ki jih je napisal strokovnjak za zgodovino in zemljepis Nikefor Moskopulos. Ta trdi, da je po turških statistikah od leta 1912 do 1913 živel na teritoriju sedanje Egejske Makedonije vedno mešano prebivalstvo in sicer: 513.000 Grkov, 475.000 muslimanov, 119.000 Bolgarov, 98.000 Vlahov, ciganov in Srbov. Po dogovoru o izmenjavi prebivalstva med Grčijo in Bolgarijo ter Grčijo in Turčijo je število Grkov do leta 1924 naraslo na 1.277.000, medtem ko je število Slovanov padlo na 77.000. Potem pa so se pripadniki manjšin, ki niso hoteli ostati v Grčiji tudi lahko izselili v slovenske dežele.

«Tisti Slovani, ki so ostali v Grčiji», nadaljuje časopis, «se čutijo Grke in ni treba imenovati jih Makedoncev». Moskopulos tudi trdi, da je makedonska manjšina v Grčiji bolj bolgarskega kot jugoslovanskega porekla.

Učeni profesor in tisti, ki zanikajo obstoj makedonske manjšine v Grčiji govore nekaj o izseljevanju in preseljevanju, toda mi vemo, da so do najnovejšega časa poskušali makedonsko vprašanje arežiti s metodami, katerih se najraje ne bi spominjali. Nad Makedonci v Grčiji so izvajali teror, toda Makedoncev je danes tam še vedno okrog 270.000 in njih vprašanje postaja vedno bolj aktualno.

Leta 1896. je bilo na ozemlju današnje Egejske Makedonije 354.000 Makedoncev, 95.000 Turkov, 68.000 Grkov in 63.000 pripadnikov drugih narodnosti. Grški imperialisti so že konec prejšnjega stoletja poskušali iztrebiti in raznoroditi Makedoncev v Egejski Makedoniji. Leta 1901. so v Makedonijo odšle oboje četete, ki so požigale in morale po vseh makedonskih vaseh. Leta 1905. je v bitolskem okraju delovalo okrog 1000 teroristov; zlasti velik teror je vladal v južni in jugozapadni Makedoniji. Ob slavni Ilindanski vsaji so se grški šovinisti borili proti Makedoncem skupno s Turki. Za druge balkanske vojne je teror Grkov nad Makedonci vzbudil celo svetovno pozornost in se je še ostreje nadaljeval po končani vojni. Namesto ljubezni in umorjenih Makedoncev so Grki naseljevali Aromune. Obstoj Makedoncev v Egejski Makedoniji je bil najbolj ogrožen po

letu 1923., ko so bili po Lozanskem dogovoru in po grškem porazu v Mali Aziji pregnani iz Makedonije Turki in z njimi tudi makedonski mohamedanci, da bi v Makedonijo naselili Grke iz Turčije. Diskriminacija se je nadaljevala tudi v drugi svetovni vojni in po njej. Pognali so okrog 20 tisoč Makedoncev, vendar jih živi danes v Egejski Makedoniji še 270.000 (Grkov 550.000, 289.000 Karamandov, 98.000 Lazov, Crkesov i. dr., 8.000 Kurdo, 43.000 Vlahov, 103.000 Zidov, Albancev in drugih). Makedonci tvorijo v mnogih okrajih večino. Največji učenjaki ter tudi predstavniki raznih drugih dežel, ki so tam prebivali, so potrdili slovanski značaj velikega dela Egejske Makedonije. Zaman so po drugi svetovni vojni šovinisti vzklikali: «Ven s Sudeti, Slovani»; ti so tam ostali. Koliko Makedoncev je v Grčiji, je bilo vidno tudi v demokratični armadi. Markos je o njih vedno govoril s priznanjem, zato se jih Zahariades in Calderis verjetno želita iznebiti.

## GLOBUS

Kar tri velike železniške nesreče so se pripetile v enem dnevu v Evropi. Pri Vidmu v Italiji sta trčila tovorni vlak in vlak z vojaškim transportom. Mrtvih je bilo 7 vojakov, 23 oseb je izgubilo življenje pri železniški nesreči v Franciji, ko je ekspresni vlak v Lons Le Saunier pregazil izletniški avtobus. Tretja nesreča pa je bila na progi blizu Gradca v Avstriji, ko sta trčila dva osebna vlaka. Mrtvih je bilo 13 potnikov.

44 delavcev v jeklarni Consett v Angliji se je zastrupilo z ogljikovim monoksidom. 11 jih je umrlo, drugi trinajst pa se bori s smrtjo.

Vso Evropo je zajel hud val vročine, ki je najhujša v srednji in južni Italiji, v Trstu, Franciji, Švici, kjer je povsod dosegla 40° C. V Italiji je zaradi vročine pomrlo že več ljudi. Meterološki inštituti pravijo, da vročine ni krivo samo sonce, temveč dotok toplega zraka iz Afrike.

Z Waleškega rtiča na Alaski lahko vidiš obris Cop Novosilskega tam na ruski strani in ob ugodnem vremenu lahko veslaš do Malega Diomedovega otoka sredi Beringovega preliva. V šolskem posloju na tem otoku visi slika Abrahamina Lincolna, v žoli na Velikem Diomedovem otoku, ki je od tod oddaljen le uro in pol hoda, pa visi Stalinova slika. Razen teh dveh slik ni med obema otokoma velike razlike. Kakšen pa je ta skrajni rob naseljenega sveta. Bledo-zeleni pasovi maahu se vlečejo po smolnato črni skalah, umazano bele ledene plošče plešejo po plitvem delu morja, vse naokrog pa megle in oblaki. Sredi Beringove ožine med obema otokoma teče datumska črta. Tako je n. pr. na eni strani tork, v 24 milj oddaljenem kraju pa sredi v Gambellu na Sv. Lovrencu živi mož, ki se je rodil v dveh različnih letih. Rodil se je 1. januarja 1917 na Velikem Diomedu, kjer je bila njegova mati na obisku pri znanjih: oče pa je šel na Mali Diomed vpisati rojstvo sina in dve uri kasneje so zabeležili, da se je mali zemljan rodil 31. decembra 1916.

Alaska, ta ogromni polotok, ki meri 1.376.280 kvadratnih kilometrov, (1/5 skupne površine ZDA) so nekoč kolonizirali Rusi kot doitek Sibiri. 29. marca 1867 pa je Rusija Alasko prodala ZDA, ker ga je imela za pasivni teritorij, ker je potrebovala denar in ker se je bala svojega tedanjega nasprotnika v Krimski vojni, Anglije, ki bi zelo lahko iz britanske Kolumbije zagospodovala temu neobljudenemu področju. Tedajni državni tajnik ZDA William Seward se je moral dolgo mučiti, preden je Kongres odobril sklep,

V ELASU je leta 1943 sodelovalo 30.700 Makedoncev.

V okrajih Lerin, Kostur, Voden in Kaliari je bilo organiziranih v okrog 90.000 Makedoncev. Leta 1943 je bila ustanovljena narodnoosvobodilna slovansko makedonska fronta. Nikdar niso Makedonci v Grčiji imeli svojih šol v svojem jeziku, nikdar legalnih organizacij nikakega priznanja od oblasti, kakor tudi še ne danes. Tudi danes ne smejo govoriti v svojem jeziku, izpostavljeni so kakor nekoč nasilju, diskriminaciji ter so gospodarko in socialno podrejeni. In prav zato je tov. Kardelj govoril o vprašanju, ki vznemirja našo javnost. Grška vlada, ki je obljubljala za časa volitev demokratično svobodo, naj zdaj dokaže, da nje demokracija ni prazna beseda. Narodnostna in manjšinska vprašanja, odnos do drugih narodnosti, to je kamen preizkušnje demokratičnosti grške vlade in tudi kamen preizkušnje za odnose do Jugoslavije, ki ima vse pravice, da se zanima za Makedoncev v Egejski Makedoniji in da ne vidi v tej intervenciji vmešavanje v notranje zadeve Grčije.

Kakor je javil radio Rim, je vodja liberalne stranke Venizelos izjavil, da bo postal podpredsednik vlade in zunanji minister Grčije. Pri tem je dejal, da so se izboljšali odnosi med Grčijo in Jugoslavijo in da je pričakovati, da se bo spor glede makedonske manjšine prijateljsko rešil. Venizelos torej priznava manjšino in spor ter izraža željo, da spor prijateljsko reši. Če bi tudi drugi državni ki tako govorili, bi ustvarili najboljše pogoje za ugodno rešitev makedonskega vprašanja in šovinistični agitatorji se ne bi čutili poklicane, da vlijeajo olja na ogenj.

Pravične so besede tov. Kardelja, ki je dejal:

Popolnoma jasno je, da so konkretni odnosi dveh dežel odvisni od razpoloženja ljudskih mas ene dežele proti drugi. Pri nas smo vedno gojili velike simpatije do grškega naroda. Toda odvisno je seveda od značaja politike grške vlade, kako bo naša javnost podprla nadaljnji razvoj grško — jugoslovanskih odnosov!

# HUKBALAHAP

## osvobodilno gibanje filipinskih rodoljubov

Pred kratkim so naši časopisi ponatisnili Reuterjevo vest, da na Filipinih operira okrog 20.000 obojestranskih partizanov, pripadnikov kmečkega gibanja «Hukbalahap», ki ima svoje organizacije na vseh filipinskih otokih in ki se oslanja predvsem na poljedelske delavce. Središče tega gibanja je na največjem otoku Luzonu. Mnogi člani Hukbalahapa so preko dneva poljedelci, ponoči pa partizani.

Hukbalahap je zelo malo poznano osvobodilno gibanje.

Filipini spadajo med najbolj naseljene in najbolj bogate predele sveta ter je zato naravno, da so se na njem večkrat menjali tuji gospodarji od Spancev preko Japoncev do Amerikancev.

Hukbalahap je okrajševalnica za «Hunbong Bajan Laban Happon», to je narodna protijaponska vojska, ki se je v letih od 1942 do 1945 hrabro borila proti japonskim okupatorjem predvsem v pokrajini Luzonu, kjer je pobila preko 25.000 Japoncev in domačih kolaboracionistov. Mogočni filipinski in španski zemljiški veleposesniki so nazivali pristaše tega gibanja «upornike» in «bandite». Ti veleposesniki so že pred vojno šteli japonske interese, med okupacijo pa so materialno in moralno pomagali Japoncem v borbi proti partizanom in podpirali japonske okupacijske oblasti.

Japonska vojska je okupirala Filippine februarja 1942 leta. Hukbalahap pa je bil organiziran že en mesec kasneje kot plod dogovora med Komunistično partijo in socialistično stranko, člani sindikata in kmečkih voditeljev. Ze 1942 so se pojavili prvi partizanski odredi v provinci Terlaka in Bulukana, konec leta pa že v provinci Lagune ter celo v samem glavnem mestu Manili. Konec leta 1945 je Toni Kolantes, eden izmed poveljnikov Hukbalahapa, v svojem intervjuju z ameriškimi novinarji dejal: «Z japonskim sovražnikom in kvilinski filipinsko policijo smo imeli okrog 1000 borb, v katerih smo pobili 25.000 sovražnikov. Ko

so se izkrcali Amerikanci, smo imeli 22.000 vojakov.

Hukbalahap je svojo vojaško organizacijo in taktiko povzel po zgledu VIII. kitajske armade. V sestavi Huka se je boril tudi en kitajski odred, sestavljen iz Kitajcev, ki so živeli v Manili.

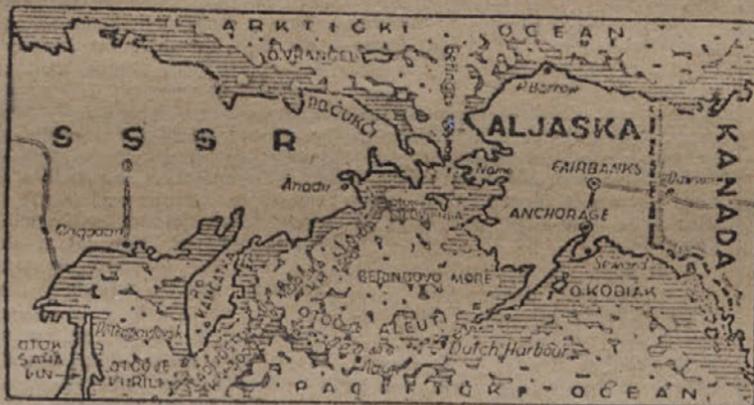
Na osvobojenem ozemlju so odredi Huka vzpostavili mestne BUDC (Zaruzena obrambna organizacija), katerih naloga je bila, braniti posamezne okraje pred sovražnimi napadi. Razen tega so ti odbori skrbeli za higieno, kulturno dviganje prebivalstva ter za konfisciranje lastnine japonskih kolaboracionistov, ki so jo potem razdeljevali družinam padlih partizanov. V tem času so ti odbori organizirali številne tečaje za odpravo nepismenosti.

Leta 1944 so enote Hukbalahapa nadzorovale najvažnejše province v srednjem Luzonu, tik pred izkrcanjem ameriških čet pa so osvobodile še druge pokrajine, tako da so Amerikanci z lahkoto zavzeli Filippine. Načelnik štaba generala Kriegerja, poveljnika VI. ameriške armade, je izrazil priznanje partizanom Huka. Toda čim so se ameriške čete izkrcale so dobile nalogo, da še v teku borbe proti Japoncem razorožijo vse borce Hukbalahapa. Tak nesramni vstop ameriških čet je vzbudil veliko ogorčenje, tako da so celo sami ameriški časopisi pisali, da nosi odgovornost za tako nesramno politiko predvsem general Mac Arthur in klika filipinskih fašistov, ki ga obkrožuje.

Vrhovni poveljnik Hukbalahapa Luis Taruk in njegov pomočnik Kasto Alehandrino sta bila tako zaprta pod obtožbo «uporništvaa», a vojska je bila razpuščena.

Kljub temu je kmečko gibanje Hukbalahapa nadaljevalo borbo proti ameriškemu imperializmu in borbo za agrarno reformo. Kot vidimo se je pokret filipinskih rodoljubov tako razvil, da danes same imperialistične agencije priznavajo, da šteje nad 20.000 partizanov.

# Na robu obljudenega sveta



da plača za Alasko 7 milijonov 200.000 dolarjev. ZDA so Sewardov ledenik, kakor so tedaj imenovali Alasko, precej zanemarjale. Ko pa so leta 1896 na njej odkrili ležišča zlata, je nanjo postal pozoren svet, «Zlata mrzlica» je izbruhnila najprej v predelu Yukona, nato pa je prešla na Beringovo ožino. Toda kmalu je ta mrzlica ponehala in tudi nahajališča bakra, ki so jih odkrili leta 1910, so zamrila. Od vsega je ostala samo «kraljica severa» zapuščenost mesto Fairbanks. Zanimiv kraj na Alaski je tudi n. pr. Platin ob ustju reke Kuskovim, kjer je do leta 1937 stalo le nekaj eskimskih hiš. Zdaj je pol milje od tam okrog signalnega stolpa letališča novo mesto. V novih hotelih in hišah stanujejo iskaleci platine, iz večine uslužbenici velikega ameriškega koncerna. Posamezniki sploh nimajo več mnogo izgledov na odkritje novih zemeljskih zakladov, podletji so namreč moralno veliki podjetjem z njihovimi znanstvenimi metodami, milijonskimi investicijami za

moderne stroje, hidrocentrale, rafinerije, itd. Seveda pa so se špekulacije na bogata rudna bogastva včasih tudi izjalovila. Tako so n. pr. leta 1939 na najsevernejši ameriški točki Alaske zgradili mesto Barrow, ker so bili geologi prepričani, da so v bližini ležišča olja. Toda kakih uspehov to izkoriščanje ni imelo. Danes ima Barrow značaj majhnega ameriškega mesta: v treh do štirih dneh pridejo tja newyorški časopisi in pošta, vsak dan se tu ustavi kakih dvajset civilnih ali vojaških avtomobilov in izleti na severni tečaj z aeroplanom niso nobena redkost. Ob poletu z Alaske proti severu se je ponesrečilo že več ameriških in ruskih pilotov ter raziskovalcev.

Važnosti Alaske so se ZDA zavlele šele leta 1942, ko so Japonci zavzeli Aleute. Na njej so zgradili baze, skladišča, aerodrome in znamenito 4.000 kilometrov dolgo cesto do Edmontone v Kanadi do Fairbanksa. Po vojni, ko je bila Japonska manj nevarna, ni Ala-

aska izgubila strateškega pomena; preko Alaske vodi namreč značna linija med ZDA in

Vzhodom; tudi obramba Panamskega prekopa je bolj varna z Alaske kot pa s Havajskega otočja. Ker zahteva strateška korist Alaske, sodelovanje s Kanado, so bile letos velike vojaške vaje kombiniranih ameriško-kanadskih sil. Razen v vojaškem pogledu je Alaska danes precej zanemarjena dežela. Šteje 90.000 prebivalcev, katerih tretjino tvorijo Indijanci, Aleučani in Eskimi, pri katerih je razširjena dedna tuberkuloza... Ljudje se preživljajo predvsem s prodajo rib in kož. Zivljenjski pogoji na Alaski so zelo slabi. Na splošno menijo Američani, da bi Alaska morala postati država in zato je bil letos v Predstavniskem domu ZDA s 180 proti 146 glasovom sprejet predlog, s katerim se ozemlje Alaske povzdiguje v državo. Po tem zakonu bi Alaska morala biti 49. država z istimi pravicami kot ostale države v sestavi ZDA; zakon mora potrditi Senat. Problem Alaske je enak problemu Hawaja. Rešitev tega vprašanja pa je odvisna od notranjih političnih razmer v Senatu.

Verjetno bi se 14 milijonov prebivalcev države New-York zdelo čudno, da ima 90.000 sodržavljanov z Alaske prav tako dva senatorja kot oni. Moramo pa pomisliti, da ima danes Alaska več prebivalcev, kot so jih imele nekatere sedanje ameriške države, ko so se konstituirale. Getovo pa ne bo Alaska imela od svoje državnosti nobene koristi, dokler ne preneha vojna tekma na Alaski in plani tistih, ki pripravljajo arktično vojno. Devetinsitrideseta zvezda na ameriški zastavi bi služila samo kot orožje v hladni vojni.

## Kronika

Silna vročina je pritisnila v Trstu. Ljudi ne ohladi niti noč, niti morske kopeli, saj je voda topla kot lug.

Počitniški tečaj Dijaške matice bo ob 15. avgusta do 15. septembra. Prijavite se v Dijaškem domu, Buonarroti št. 31.

Kopališče Sv. Nikolaj vas vabi. Poleg krasne obale, sonca in senca, dobre pijače, tople morske vode je tudi mrzel tuš.

Javno zborovanje za mir so imeli kominformisti v petek na Trgu pri Sv. Jakobu. Govorili so o atomski bombi in pozivali vse »demokratično«  
ljudstvo v borbo za mir. Istočasno pa so zmerjali poštenega demokrata, ki jih je vprašal, ali spadajo napadi na antifašistične borce v borbo za mir, in kričali, da bi bilo treba vse »titiste«  
pobiti. Iskreni miroljubneži!

V zadnjih dneh so imeli žeparji bogat plen. Največji je bil brez dvoma v tramvaju, v katerem je Neža Zerjal pozabila torbico s 75.000 lirami. Seveda je ni dobila nazaj, čeprav se je takoj zatekla k najboljši policiji.

Poletni urnik bodo imele trgovine: trgovine z živili od 8 do 13 in od 16,30 do 17,30, ostale trgovine pa od 8 do 12,30 in od 16 do 19. Ob sobotah in dnevih pred prazniki so trgovine odprte pol ure delj.

Mlekarice, ki prodajajo mleko po stanovanjih in ki še niso dvignile za to potrebne dovoljenja, naj to store čimprej pri občinskem zdravstveno higienskem uradu Ul. Cavana 18, III. nadstropje, soba št. 31. Po 15 t. m. bodo vsako osebo, ki bo prodajala mleko brez tega dovoljenja, strogo kaznovali.

Lepo prireditev so imeli v nedeljo pionirji na stadionu »Prvi maja«. Pionirji iz Skorklje so dobili zastavo, nastopili z recitacijami in igrice »Rdeča kapica«, pionirska družina »Oton Zupančič«  
pa je zapela nekaj pesmi.

Režiser in pisatelj dr. Bratko Kreft, ki je v Trstu režiral svojo komedijo »Veleizdajalec«  
je imel predavanje o sodobni gledališki umetnosti.

Zaradi klevetanja in laži je bil obsojen odgovorni urednik »Delaa«  
Dušan Kodrič in sodelovalec Ivan Vodopivec, ker je »Delo«  
pisalo, da se je tov. Skrk družil s fašističnim županom, dalje o prilaštivju nekih prispevkov na 9 oz. 8 mesecev, na denarno kazen in na povračilo sodnih stroškov, pogojno.

Tržaški otroci gredo v kolonije 10. VII. in 12. VII. zjutraj. Starši pripeljejo otroke na kolodvor ob 4. uri zjutraj.

Predstavniki delegatov izvoljeni za kongres iz cone A so imeli konferenco, s katere so poslali protestno resolucijo predsedstvu cone. V resoluciji obsojajo prepoved mladinskega kongresa in zahtevajo, da predsedstvo izda dovoljenje za kongres.

Ana Daneu s Kontovela se je smrtno ponesrečila na izletu v Ampezzu. Prepeljali so jo domov, kjer so jo pokopali. Cvetje in velika udeležba pri pogrebu je pričala, kako priljubljena je bila nesrečna Ana.

Morski psi so se pojavili tudi ob barkovljanski obali.

Zrtvi hude prometne nesreče sta postala Franc Mlah z Lonjerske ceste in Marija Zlatnik iz Ricmanj. Z motorjem se je Mlah zaletel v avtobus, ki je parkiral pri Padričah in se težko ranil, medtem ko je stanje mladenke kritično.

Uprava pošte je uvedla dostavko brzovjavk po telefonu za telefonske naročnike. V tem primeru napiše odposiljatelj namesto naslova priimek, kraj ter telefonsko številko, za kar je taksa malenkostna.

Ves razstaveni prostor za jesenski tržaški valesjem je oddan. Razstavljajo bo 12 držav, uradno razstavo bodo imele CSR, Avstrija, FLRJ in Brazilija. Ostale države bodo sodelovale poluradno.

Trst - Benetke - turška pristanišča bo nova plovna proga. Ladje bo kupila turška vlada.



Dne 13. julija 1950 poteče trideset let, odkar je tržaške Slovence zadel hud udarec. Fašistični zločinec Francesco Giunta je ta dan v letu 1920 nahujskal svoja krdela, da so zažgala Narodni dom v Trstu in upelnila narodno imovino tržaških Slovencev s slovenskim gledališčem in knjižnico vred. Tako je stopil fašizem na tisto zločinsko pot, ki ga je vodila k uničenju slovanske kulture po vsej Primorski, v Sloveniji, Dalmaciji, Hrvaški, Crni gori, Rusiji in drugod. Zaključila se je v Trstu s popolnim porazom fašizma in nacizma ob končni zmagi jugoslovanskega orožja.

Do danes niso popravljene krivice, ki jih je fašizem prav v Trstu toliko nagradil, da jih Slovenci še zmeraj težko občutimo. Izguba Narodnega doma in gledališke dvorane je še zmeraj silno skeleča rana. Vojska uprava je marsikaj obetala, a se še ni lotila poprave teh začetnih krivic, ki trajajo dolgih trideset let. Danes podlega ta uprava protislovenskim vplivom, kakršni so vodili požigalce Narodnega doma, in se poslužuje fašistične zakonodaje za vzdrževanje in nadaljevanje krivic.

Tržaški Slovenci ne moremo in ne smemo pozabiti požiga Narodnega doma. Najpreprostejša pravičnost zahteva, da se ta velika krivica popravi.

V nedeljo 9. julija ob 10. uri se bo vršilo na stadionu »Prvi maja«  
protestno zborovanje zoper nepopravljeno krivico.

SLOVENSKO-HRVATSKA PROSVETNA ZVEZA V TRSTU

## BORBA ZA NAŠO ŠOLO je borba za naš narodni obstoj

Zakaj vendar se moramo zopet in zopet baviti z vprašanjem slovenske šole v Ulici sv. Frančiška? Morda smo Slovenci zares tako trmasti in občutljivi? Ko so naši starši v letošnjem januarju prišli protestirat zaradi »časne«  
neumestne preselitve slovenske šole, jim je neki šolski oblastnik dejal: »Vedeli smo, da pridete protestirat, pričakovali smo vas.«  
V tej njegovi izjavi je gotovo nehoteno priznanje, da imajo vladajoči sovinitstični krogi določene nečedne namene s slovensko šolo in obenem priznanje, da so nam Slovencem ti njihovi nameni znani in torej ni naše pisanje in protestiranje posledica neke naše trme neke naše občutljivosti.

Nedvomno obstaja problem, ki mu lahko sicer damo ime »problem slovenske šole v Ulici sv. Frančiška«, a ima vse globljo in širšo vsebino. Preveč je dejstev, ki odkrivajo bistvo tega vprašanja, da bi nam ne bilo na mah jasno. Zakaj se nismo Slovenci dobili enakovredne odškodnine za požgani Narodni dom; zakaj nima naše SNG dostojne dvorane v centru mesta; zakaj je oblast prepovedala naše prvomajske lepake v osrčju mesta; zakaj so porinili rojanski vrtec na Greto; zakaj... Se sto takih vprašanj bi lahko zastavili in na vsa ta vprašanja bi dobili en sam odgovor: Trst je »italianissimo«  
in vsi od »Lege nazionale«  
in Palutana, preko raznih oblasti, med njimi tudi šolskih do »internacionalističnih«  
kominformistov so dolžni, da dokazujejo in čuvajo to »italianitá«. In to »dokazovanje«  
jim na videz nekako še uspeva. Ničesar nimamo Slovenci v sredini mesta, kar bi očitno izpričevalo našo prisotnost; pa se šovinisti lahko širokoustijo, da Slovencev v mestu ni. Toda, obel, tu v sredini mesta je vendar slovenska osnovna šola in ta šola je zares kot oster trn zapičen v srce »italianissimega«  
Trsta. In tu niti ne pomaga izgovor, da so učenci »calati dai monti«, kot so n. pr. dijaki slovenskih

srednjih šol, ki so vsaj v nekem delu zares »calati dai monti«, saj prihajajo z Rocola na hribu, od Sv. M. M. Zgornje, iz Zgornje Skorklje, s šentjakobskega hriba, celo Skedenj je na hribu, in domovi naših barkovljanskih srednje šolcev so tudi raztreseni v bregu med paštni. Potem pa prihajajo še dijaki s Kontovela in Konkonele in izza Razklanega hriba, ki nas vendar celo najbolj sovinitstični »amanglaslavi«  
priznavajo. Toda slovenska osnovna šola v Ul. sv. Frančiška ima svoj okoliš v mestu, ki se ga tja doli do svečelnika Sv. Andreja. Iz centralnih mestnih ulic pa četudi iz zadnjih nadstropij in iz podstrešnih stanovanj prihajajo pravi pravcati Slovenci v slovensko šolo, kar dokazuje, da kljub še večjemu številu zatajenih Slovencev, je vendarle tu še slovenski zavetni živelj, ki ga ni pomorila dolgotrajna slana nekaj desetletnega fašističnega »aliberalnega«  
in »demokratskega«  
zatiranje.

Samo slovenska šola v Ul. sv. Frančiška je še, ki kviri zunanji videz »italijanstan«  
Trsta in celo njegovega osrčja. Zato je ta šola - problem. Ta problem so poskusili rešiti že pred dvema letoma. Povečali so zadevo preizkušeni fašistični vzgojitelji Cossutovi (Košutovi), ki je šolsko poslojje enostavno zaklenila, da bi onemogočila vpisovanje otrok v slovensko šolo. Toda Slovenci so trmasti, občutljivi in končno - iznajdljivi. Izvršili so vpisovanje učencev kar na cesti in - kulturni škandal je bil tu. In pri vsem tem niso ponižno molčali ali vsaj pritajeno jadikovali. Ne, glasno, glasno, da se je čulo preko ozkih meja Tržaškega ozemlja, so zahtevali svojo pravico. Ker naši »gospodarja«, ki so tu vendar zastopniki visoke zapadne kulture in civilizacije, pa nekaj le dajo tudi na svoj obraz, so takrat zatrobili na umik. Nismo naltini: ne zaradi pravice in poštenja, zaradi ohranitve ugleda »zaupne uprave«.

No, letos so pokušus ponoviti, bolj premišljeno in preudarjeno in še

## VOLITVE V ILVI

### udarec za Enotne in Delavsko zbornico

Položaj delavcev v tržaških industrijskih podjetjih je čedalje težji. Kljub veliki reklami za Marshallov plan, ki naj prinese tudi tržaškemu delavcu blaginjo in stalno delo, industrijska podjetja v Trstu odpuščajo delavce, ker nimajo naročil. Najtežje so prizadete ladjedelnice. Tako je morala ladjedelnica Martinuzzi, ki je imela 72 delavcev in 8 uradnikov začasno odpuštili vse z dela. 50 jih je prevzela ladjedelnica Felszegy, toda tudi ta le začasno, dokler ne bo izpolnila sedanje naročila, ki pa bo končano že čez nekaj mesecev. 7 delavcev iz Cantiere Giuliano je tudi že na cesti, in če ladjedelnica ne bo dobila naročil, čaka enako usoda še ostale delavce.

Tudi v Arzenalu močno občutijo pomanjkanje naročil. Od 1220 delavcev so znižali 304 delovni čas in s tem seveda tudi prejemke. Delavci se v večni skrbi za delo in danes pravzaprav nimajo organizacije, ki se bo dejansko borila za njihove interese. Enotni sindikati skušajo vse delo Sindikalnega akcijskega odbora, ki hoče dvigniti borbo delavskega razreda na našem ozemlju na tako borbena in brezkompromisno stopnjo, na kakršni je bilo pred letom 1948, paralizirati in ga skupno z delodajalsko Delavsko zbornico popolnoma podrediti interesom kapitalistov.

To svoje izdajalsko stališče so kominformisti v Enotnih sindikatih jasno pokazali na volitvah v ILVI, s katerimi so hoteli preprečiti, da bi v tovarniški odbor prišli pristaši Sindikalnega akcijskega odbora, ki bi resnično zastopal interese delavcev in obenem razkrinkavali podlo politiko izdajalcev delavskega razreda.

Ze priprave za volitve v ILVI razkrinkuje početje Enotnih sindikatov in Delavske zbornice. Predstavniki

teh so, ne da bi koga prej obvestili, izvolili volivno komisijo, niso pa objavili imen članov, ker so se ball protestov delavcev, ki se bore proti njihovi kolaboracionistični politiki. Ta komisija je objavila seznam kandidatov za tovarniški odbor, ni pa kakor določajo pravila, določila datuma za prijavo drugih kandidatnih list. Ko je bila njihova kandidatna lista že postavljena, ni bilo časa za prijavo druge liste, ki bi jo pošteli delavci radi postavili. Zato so ti protestirali pri vodstvu tovarne in pri volivni komisiji. Kominformisti so skušali delavce preplašiti z grožnjami, toda ni jim uspelo in primorani so bili odgovoriti volitve. Se vedno pa so skušali preprečiti, da bi delavci postavili novo kandidatno listo in zahtevali, da jo mora podpisati ena osmina vseh delavcev. Te protizakonite odločbe pa delavci niso hoteli priznati in končno je bila volivna komisija prisiljena, da listo sprejme.

Nad podpisniki liste Sindikalnega akcijskega odbora so kominformisti izvajali pritisk, jim grozili in Cucavizvo Josipa prisilili, da je podpisal izjavo, da je bil prisiljen podpisati kandidatno listo Akcijskega odbora.

Zaradi nezakonitega postopka predstavnikov Enotnih sindikatov in Delavske zbornice, zaradi terorja, ki so ga kominformisti izvajali nad delavci, je bilo videti, da volitve ne bodo mogle biti izvedene na demokratični način in zato je Sindikalni akcijski odbor pozval delavce, naj se volitev vzdrže.

Po volitvah v ILVI je volivna komisija objavila, da ima pravico voliti 1198 delavcev. V resnici pa dela v ILVI 1333 delavcev, ki imajo vsi volivno pravico in poleg tega tudi 131 uradnikov. Volivna komisija je objavila nižje število volivcev, da bi prikrita nazadovanje vpliva Enotnih sindikatov kar si je prizadevala tudi kominformistično glasilo »Unitá«  
s svojim člankom »Fiasco dei titini allo stabilimento ILVA«. Poročilo komisije tudi javlja, da ni volilo 135 delavcev, ki so ali bolni ali na dopustu, dalje da je bilo oddanih 50 neveljavnih glasovnic, 44 neizpolnjenih, 288 volivnih upravičencev pa se volitev ni udeležilo. Na glasovnicah, ki so bile označene za neveljavne je bilo n. pr. napisano »Ne bom glasoval za fašiste, izdajalce delavskega razreda«.

Potvorbe števila volivnih upravičencev, neizpolnjene in neveljavne glasovnice, opazke na glasovnicah, odsotnost večjega števila delavcev na volitvah, vse to daje jasno sliko o stanju v eni največjih tržaških tovarnah.

Namesto da bi delavci iz svojih vrst izbrali res take zastopnike, ki bi ščitili interese delavcev, ki bi imeli oporo med vsemi delavci v tovarni, pa kominformistični izdajalci skupno z voditelji Delavske zbornice paralizirajo vsako delavsko gibanje in se udinjajo delodajalcem.

Delavci so s temi volitvami pokazali, da nočejo služiti ne eni in ne drugi sindikalni organizaciji, kajti nobena od teh ne predstavlja resnične voditeljice delavskega razreda.

Enotni razredni sindikati industrijskih delavcev so odločno protestirali proti načinu izvršitve volitev v podjetju ILVA ter zahtevajo, da se vključijo v novoizvoljeni odbor tudi člani tega sindikata.

Volitve v ILVI so bile nesramno izigravanje delavcev, kar gre le v korist delodajalcev, nikakor pa ne v prid delavskemu razredu, ki prav na Tržaškem ozemlju doživlja dan na dan nove odpuste, zmanjševanje prejemkov itd.

bo obstajal tako dolgo, dokler ga bodo hoteli razni domači oblastniki in taki, ki so prišli k nam z Apeninskega polotoka in z ostran širokega Oceana, reševati s stališča, da smo Slovenci državljani drugega reda, ki jih je mogoče kar tako odpraviti in potisniti iz srejšega mesta. Naši starši pravijo: »Hoditi smo v šolo s slovenskim učnim jezikom v Ul. sv. Frančiška, ko gospod profesor Andri še ni izgubil pri svojem imenu končnega »č«, pa bodo hoditi v slovensko šolo v isti ulici še naši otroci in vnuki.«  
D. P.

## Tradicionalnega prosvetnega življenja na Opčinah niso in ne bodo mogli zatreti kominformistični razbijači

Ko sem 11. t.m. gledal na stadionu «Prvi maj» zaključno točko bratov Korošcev — «Visočiči» — sem se z zadoščenjem in zagrenjenostjo spomnil, kako smo tudi mi Openci plesali ta koroški naročni ples pod vaško lipo - 13 krat ob uprizoritvi «Miklove Zale». Z zadoščenjem zato, ker sem se ponovno prepričal, kako veliko je prispevala s tem delom naša vaška dramska skupina k večjemu spoznavanju zgodovine naših neosvojenih bratov Korošcev. Z zagrenjenostjo pa zato, ker predstavlja uprizoritev te drame za nas Opence višek našega vaškega kulturnega ustvarjanja, zadnje tri predstave pa razgalijo pred narodom in zgodovino odogovornost onih, ki v svoji politični pobesnelosti niso prizanesli niti temu, kar je bilo vsem nam sveto. Pri pripravah za to dramo je sodelovala vsa vas; nastopilo pa je skupno 87 oseb. Vendar bi ne bila sliko o našem ustvarjanju popolna, ako ne bi približe pogledali na skrb nas vseh, da si vzgojimo potreben kader.

Leta 1945. smo imeli posebno težavo z moško mladino, ki nikakor ni hotela na oder. Zaradi pomanjkanja tovarišev, ki so sicer takrat še bili v JA, so naše mladinke kot prvo uprizorile enodejansko partizansko «Aki». Če dejansko partizansko «Aki». Čeprav so bile ženske tudi v moških vlogah, so nas vse ganile s svojim občutenim podajanjem. Temu nastopu je sledilo več prireditev z mešanim programom, kjer se je naša mladina uvajala v kulturno umeščenost s posameznimi recitacijami in prizori. Ob praznični «Simona Gregorčiča» smo imeli na odru 15 fantov, ki so sicer še okorno, vendar zadovoljivo v sliki podali «Hajčukovo oporoko», «Slovo» «Veseli pastir» in dr. Večer je prav dobro uspel. Vzpredno z mladino so nas s svojimi uspehi presenečali naši najmlajši. V tesnem sodelovanju odgovornih za dramsko skupino in z učiteljskim sestvom so nastopili 16 krat z Ribičičevimi «Palčki» in 12 krat v Goljevih «Peterčkovih poslednjih sanjah». Poleg tega so bili na odru mnogo bolj sproščeni kot odrasla mladina, predvsem pa se jim je poznala istovrstna jezikovna vzgoja v šoli. Vendar smo uspehe med mladino toliko bolj cenili, ker je ta rastle v italijanskih šolah pod težo nacionalnega zatiranja. Naši najmlajši niso štedili z gostovanji, tako so nastopili s «Palčki» prav na dan znanega pokolja CP v Skednju, nastopili so v jami v Pliskovici — kjer je bila prireditev zelo slikovita, dvakrat v Il. Bistrici in pred tisočglavo množico v Opatiji.

Tako so dorasčali tri leta naši mladi igralci. Seveda niso tudi odrasli hoteli zaostajati po 25 letnem kulturnem molku in tako smo imeli ob neki prireditvi ASIZZ na odru 76 letno mameo. Veliko so pomagali pri prevzgoji mladine naši vaški kulturni delavci kakor tudi režiserji, ki nam jih je pošiljala SHPZ.

Med našo mladino je nastalo pravo tekmovalno, kjo bo šel na oder. Za spremeljavo uprizoritve «Miklove Zale» je bil sestavljen vaški orkester, kjer je bilo tudi poskrbljeno za naraščaj. V razmeroma kratkem času so bile nastudirane vse vloge in Openci so se v polni meri oddolžili s predstavami v dvorani in na prostem v «Prosvetnem domu» na Opčinah. Ljubitelji kulture so prihajali od vseh strani in ob vsaki uprizoritvi so bile vstopnice razprodane. Gostovali so na Proseku in končno tudi v Boljuncu, prav v času objave resolucije IB. Riko ni prizanesel kulturnemu užtku Boljuncanov in nas vseh, kar nas je bilo prisotnih, ter kljub temu da je dal besedo, da nagovora ne bo izrabljval v politične razne krajalne namene takoj ob prvih

besedah vrigel med nas svojo strpeno informbirojevsko sekiro, ki je postopoma razcepila našo dramsko družino. A to še ni bilo dovolj. Dramska družina je bila vabljen na gostovanje v Jesenice in Kranj. Riko je najprej strategično umaknil nekaj svojih «najzvestejših», ko pa je videl, da so vloge nadomestili, je pa skušal v zadnjem trenutku telefonsko zadržati na Opčinah tovariša, ki je imel eno izmed glavnih vlog, češ da je službeno klican v Trst. Ni mu bilo dovolj. Ko se je dramska družina vrnila po krasnem uspehu v Sloveniji, je Riko organiziral med igralci «Miklove Zale» pobiranje nekkih podpisov, s katerimi je dosegel dokončni razkol med sodelujočimi. Na občnem zboru «Prosvetnega društva» se je proglasil za predsednika — in se polastil prosvetnega doma. Dogn, ki je od osvoboditve in do tega dne služil izključno v prosvetne namene in v zdravo razvedrilo

vaščanov, je postal pravo leglo razbrzdanosti, o kulturnem življenju vaške mladine v njem pa ni govora. Veliko odgovornost si nalagajo ljudje, ki trmasto dopuščajo, da se to nadaljuje, še večjemu preziru vaščanov pa bodo izpostavljeni takrat, ko se bo po njihovi raslugi uresničilo, kot to samj namigujejo, da «dvorana dolgo ni več naša še manj pa vaša». Vse to delajo, čeprav se zavedajo, kdo bo žel sadove razdora v naših vrstah — prav tisti, ki so to dvorano zidali v raznarodovalne namene za časa fašizma v naši vasi. Se večjo moralno odgovornost pa nosijo ti ljudje zaradi kulturnega zastoja, ki je nastal v naši vasi, predvsem v vrstah moške mladine. Iz nikake politične prepričanosti, temveč, pod stalnim pritiskom, naj se ne približujejo «titofašizmom», se pri kozarcu vina omejujejo na debate «ala viva la e po bon» — fantje, ki so prej z zanosom peli borbene

partizanske pesmi. V zadoščenje raznim protiljudskim elementom prepevajo sedaj po openskih gostilnah razne — za jugoslovanske narode žaljive pesmi. Vendar je to manjša skupina mladih ljudi, v katerih je prevladal duh, v katerem so bili vzgojeni za časa fašizma. So pa drugi, ki jim je NOB globoko ukoreninjena — s ponosom se spominjajo ne samo na našo «Miklovo Zalo», temveč na vse ostale uspehe, ki smo jih dosegli združeni.

Prevzeti od globokega vtisa, ki ga je na nas napravilo dejstvo, da smo bili na stadionu združeni vsi zamejski Slovenci in bratje iz svobodne domovine prvič v zgodovini, zavedajoč se velike kulturne škode, ki jo je napravila v naši vasi objava resolucije IB, je skupina openskih dramskih delavcev izrazila vročo željo, da bi ob prihodnjem «Dnevu slovenske kulture» bili koroški bratje naši gostje, katerim na čast bi ponovno uprizorili «Miklovo Zalo». Na ta predlog bi moral pristati vsak pošteno misleči Openc, ki se zaveda napredne vloge kulturne borbe vseh zamejskih Slovencev in borbi proti vsem onim, ki nam onemogočajo naš narodnostni obstoj.

Član Prosvetnega krožka Opčine.

## Naši mladini v razmišljanje

Odrasli Nabrežinci se gotovo spominjajo, kakšen obseg je imelo kulturno-prosvetno delo v Nabrežini pred prvo svetovno vojno. Dramske predstave, pevski in godbeni koncerti, predavanja, izleti, so bili skoroda na dnevnem redu. Pri vseh teh prireditvah je sodelovala skoro vsa vaška mladina. Poleg tega so mladi ljudje v velikem številu obiskovali knjižnice, čitalnice in razne izobraževalne krožke. Lahko trdimo, da ni bilo družine brez časopisa in knjige.

Prišla je vojna, ki je na mah pretregala vsako kulturno-prosvetno delo. Po vojni so nas priključili k Italiji. Naši fantje izobraženci samouki, kolikor jih je po vojni ostalo, so se takoj oprijeli kulturno-prosvetnega dela in imeli vidne uspehe. Pri tem so jim pomagali številni mladinci. To delo je trajalo do pričetka fašistične dobe, ko se je pričela doba zatiranja našega naroda in njegovih pravic.

Sele doba narodno-osvobodilne vojne je našo mladino posebno one, ki so se udeležili borbe, preobrazila tako, da so postali dosledni antifašisti in se zavedali, da so Slovenci. Toda kaj opažamo pri naši mladini od časa, ko so se partizanske

edinice umaknile iz Trsta in okolice ter po objavi zloglasne resolucije Informbiroja? Mnogo jih je naselilo razbijaški demokratični zvezi in kominformistom. Demokratika zveza kot kominformisti vzgajajo mladince predvsem v sovražstvu do nove socialistične Jugoslavije. In starši ki so pripadniki teh protijugoslovanskih skupin? Mar ne vedo, kaj se pravi vzgajati otroke v sovražstvu do lastne domovine? Kaj pomaga, da pošiljajo svoje otroke v slovenske šole, če se pa ne marajo vključiti v borbene vrste, ki se bore za enakopravnost našega jezika v vseh uradih cone A. Čas bi bil, da bi se mladina začela bolj zanimati za petje, dramatiklo, za čitanje dobrih sodobnih knjig, mladinskih revij in časopisov.

S. P.

## Glas iz miljskih hribov

Iz našega konca pride le poredkoma kak glas v svet. Smo pač nekoliko oddaljeni od glavnih promežnih zvez in smo kot v nekakem zatišju pred dogodki v svetu. Vedno

pa ni bilo tako. Pred ono usodno resolucijo IB je bilo pri nas društveno in politično delovanje zelo razgibano, toda danes nam «internacionalisti» nudijo v zameno le še kak govor, v katerem ne manjka napadov na FLRJ in cono B, ali pa kvečjemu ples. Toda ljudje že spregledujejo, kam ta pot vodi in vedno pogosteje se oglašajo glasovi, ki nasprotujejo takemu ravnanju.

Posebno pa se zadnje čase čuti pritisk italijanske reakcije na slovenski življenj v naših krajih. Saj nam mnogokrat grozijo, da ne bodo učenci slovenskih šol dobili dela. Tudi se govori, da skušajo podkupiti slovenske starše, da bi vpisali svoje otroke v italijansko šolo. To jim je žal uspelo posebno v Božičih, kjer so nezavedni slovenski starši in Rožičev, Fajtev in Sodnikov prodali v italijansko potujočevalnico nad tri četrtine otrok.

Drugače je pri nas kot povsod na Tržaškem huda vročina, ki muči ljudi in živino. Košnja sicer poteka v redu zaradi sončnega vremena, toda že je čuti čedalje večjo potrebo po dežju.

Tudi že težko pričakujemo, kdaj nam bodo popravili cesto, ki vodi iz Milj skozi vse naše vasi. Do Korošcev je še v znosnem stanju.

H koncu naj še zapišem, da smo imeli pri Korošcih prejšnji teden šolsko razstavo in prireditev slovenskih šolarjev, ki sta obe dobro uspeli.

Pa še drugič kaj iz našega kota.

## JUGOSLOVANSKO PODROČJE STO-JA

### Lepa razstava ženske krojne šole v Kopru

Te dni je zaključila svoje delo ženska krojna šola v Kopru. Gojenke so ob koncu priredile razstavo svojih del.

Kdorkoli je obiskal to razstavo, je lahko brez dvoma potrdil, da so mladinke dosegle prav lepe uspehe. Razstavljena dela: obleke, perilo, pletenine, vezene in drugo — pričajo, da najdemo na našem podeželju mnogo mladih, pravih talentov natančnosti na tem področju.

Gojenke so se poleg svojega poklicnega usposabljanja, tudi drugače vsestransko izpopolnjevale. Vseh 18 mladink ima samo osnovno šolo. Zato so se v tej krojni šoli učile tudi druge predmete: slovenščino, italijanščino, matematiko, zgodovino, zemljepis, higieno, in tvarinoslovje. Poleg tega pa prostoročno in je. Njihova šola je bila prava nižja srednja šola.

Pouk se je začel po prvem januarju. Mladinke so uspešno dovršile prvi letnik, jeseni pa bodo nadaljevale v drugem letniku, seveda bo poleg tega tudi nov prvi letnik.

Tovarišica voditeljica ne more do povedati, kakšen tekmovalni duh je vendar vladal med našimi mladimi šivilkami, posebno pa zadnje ča-

se. Vse leto so šivale po naročilu. Nedavno so napravile 8 ženskih in 4 moške tržaško - okoličanske narodne noše, ki smo jih že obdruževali pred kratkim na telovadni manifestaciji raznih športnih in folklornih skupin v Kopru.

Zadnje dni pa bi jih lahko našel že zgodaj jutraj ob zori, ob 4-ih ali 5-ih pri delu, pa tudi zvečer celo ob 10-ih. Vsaka je hotela imeti čim več in čim lepše na razstavi. Zato je njihova razstava res uspela. Vso pohvalo zasluži tovarišica voditeljica, strokovni učiteljici in seveda vse gojenke.

Tako bo naše podeželje v kratkem dalo krojaški panogi odlične strokovne kadre.

VANJA

### Uspela akademija slovenske gimnazije

Pred nekaj leti je slovenskim dijakom v Istrskem okrožju učenje slovenščine delalo precejšnje preglavice. To je razumljivo — spominjamo na čase fašizma. To leto pa so pokazali velik napredek. O tem nam priča akademija, ki so jo pripravili dijaki Slovenske gimnazije iz Kopra v prostorih gledališča «Ristoria», v petek 30. junija,

Akademija je bila zelo pestra, obsegala je recitacije, plesne nastope, telovadno točko in mladinsko igro «Mladost pod soncem».

Igrlica «Mladost pod soncem» je vzeta iz življenja brigadirjev na progi Brčko - Banovići. Dijaki so jo prav posrečeno zaigrali. Najbolj uspela točka akademije pa je bila telovadna točka. Sestnajst mladih telovadcev je izvajalo simbolično vajo «Naprej zastava slave». Pri tej točki gledalci niso skoparili s priznanjem.

Na žalost pa smo na akademiji pogrešali pevski zbor dijaškega doma, ki je znan po svoji kvaliteti.

Dijaki Slovenske gimnazije v Kopru so v to akademijo vložili veliko truda. Medtem, ko so imeli nekateri že počitnice, so se dijaki, ki so nastopali na akademiji, vsak dan trudili, da bi bil uspeh čim boljši, kajti to je bil njihov prvi nastop.

Ko je bila akademija končana, se je dijakom odvalil kamen od srca, do zadnjega kotička s poslušalci napolnjena dvorana pa je šumela od navdušenja. In dijaki Slovenske gimnazije iz Kopra so sklenili, da bodo že takoj ob pričetku naslednjega šolskega leta začeli pripravljati nov nastop, ki bo še boljši, kot je bil ta.

VANJA

## CVETKE iz tržaških listov

«DELO» IN STIKI MED ZAMEJSKIMI SLOVENCMI

Kominformistično «Delo» se je zaletelo v gostovanje barkovljanskega pevškega zbora «M. Matjašič» na Koroškem. Nič čudnega. Kominformistom, in tržaškim se posebej, gre zelo na žvece, da so se kulturni stiki zamejskih Slovencev v zadnjem času tako lepo razvili in da prav ti medsebojni stiki dokazujejo sveto, da se zamejski Slovenci bore za združitev s Titovo Jugoslavijo. Proti tej volji koroških Slovencev Kominformisti ne morejo ničesar, saj imajo med Slovenci na Koroškem recit in pišči enega (1) pristaša, ki ga je sploh sram prikazovati se med ljudstvom. Kako pa naj sicer kominformisti imajo med Korošci pristaše, če pa je prav kominformistično vodstvo Sovjetske zveze prodalo svobodo koroških Slovencev za 150 milijonov dolarjev in tako na najboljši podoben način izdalo narodne interese koroških Slovencev? O tem puhloglavi izdajalci pri «Delu» sicer ne govorijo, posebno ne, ker si tudi glede Slovencev na Tržaškem žele podobne sovjetske kupčije. Kar pa se z zgodovinskega modrovanja o knežjem kamnu in vojvodskem stolu tiče, se izdajalski dolgin pri «Delu» zaman zaletava v lapsus telefonskega poročila v «Primorskem dnevniku» in naj se raje seznanijo z zgodovino teh dveh spomenikov v zadnjem «Ljudskem tedniku». Kar se pa tisočglave množice tiče in solz Korošcev, ki jih je ganila pesem barkovljanskega zbora, pa tole: 1) Vsekega izmed dveh koncertov je res obiskalo po tisoč ljudi, če je tržaškim kominformistom prav ali ne. (Vsekakor njihov edini pristaša tega obiska ne bi mogel zmanjšati) 2.) Korošče je slovenska pesem barkovljanskega zbora res ganila do solz, verjamemo pa da se tržaškim kominformistom slovenske narodnosti, in enemu edincemu na Koroškem, kaj takega ne more zgoditi spričo njihove izdajalske zakrknjenosti.

LAZ IMA KRATKE NOGE

Za vsakogar, ki ne trebi v kominformistični rog, ima «Delo» pripravljenih vrsto klevet in obrekovanj po vzorcu famozne resolucije. Tako se je zaletelo tudi v tov. Škerka Jožeta, občinskega svetovaleca Ljudske fronte nebrežinske občine. Očitati so mu izpod peresa nekega Vodopivca, da se je med vojno družil s fašisti in nacisti.

Tov. Škrk je najprej pozval «Delo», da te klevete prekliče. Ker tega trmasti lažnjivi in klevetniški niso hoteli storiti, je tov. Škrk vložil tožbo proti odgovornemu uredniku omenjenega lažnjivega lista. Tov. Škrk je dovolil dokaz resnice, ki pa se ga «Delo» enostavno ni moglo poslužiti z ozirom na to, da je prej o njem pisalo laži in čeprav se je oskrbelo fašistično pričo v osebi bivšega župana Brovedanija. Odgovorni urednik «Dela» in pisec klevetniškega članka Vodopivec sta bila obsojena na 9 oz. 8 mesecev zapora. (odpuščeni) na plačilo denarne globe in pravnih stroškov. Milanski «Unità» je zaradi te «nesreče» niene kopije v Trstu zelo nerodno in sirijske jezo na vse strani. Toda je to tako, da nobena laž ne ostane neplačana in lažnivi ključki pri «Delu» naj vedo, da ni več tako daleč čas, ko bodo za vse klevete in laži odgovarjali pred ljudstvom in da je zelo malo verjetno, da bi se takrat tako poceni izmazali, kot so se pred tržaškim sodiščem.

ŠIRITE SLOVENSKO KNJIGO

## Kronika

Največji metalurški institut na svetu je dobila ljubljanska univerza. To je edini metalurški oddelek v državi in ima veličanski pomen za razvoj slovenskega in jugoslovanskega železarstva in metalurških obratov.

V 74 okrajih Srbije goje sviloprepjeko. Prihodnje leto bodo presigli predvojno proizvodnjo za 40 odst.

V Starigradu na otoku Hvaru grade vinarno, ki bo imela zmogljivost 200 vagonov vina.

60.000 ovac več kot pred vojno gojijo v Hercegovini. Ovčarstvo najbolj napreduje na državnih posestvih in zadrukah.

Ob petrolejskem polju pri Lendavi grade veliko delavsko naselje. Računajo, da bo do konca petletke imelo naselje že 5000 prebivalcev.

Študentsko naselje pri Zagrebu bo pomagala graditi tudi nacionalna češkoslovaška manjšina. V prostovoljno brigado se je prijavilo več brigadnikov, kot so pričakovali.

Novoga mehškega veleposlanika g. Viktorja Fernandez Finara je sprejel zunanji minister tov. Edvard Kardelj.

Nova prekoceanska motorna ladja «Pula» je odplula iz rotterdamskega pristanišča. Njena nosilnost je 3912 ton. Na poskusni vožnji je dosegla brzino 14,1 vozla.

Veliko bombažno predilnico ne daleč od Cepijine v Hercegovini so začeli graditi. Imela bo 40.000 vreten in bo zaposlovala 200 delavcev. Ta predilnica bo predelovala predvsem bombaž, pridelan v Hercegovini, ki se razvija v drugo največje področje za pridelovanje bombaža v državi.

Šopna jugoslovanskih folkloristov se bo udeležila tradicionalnega festivala glasbe in folklorne v Llaugallonu v Angliji.

Tekem za svetovno prvestvo Jadralcev se bodo udeležili tudi Jugoslovani. Tekem, ki bodo na Švedskem, se bo udeležilo 20 držav.

Stanoje Simić je imenovan za predsednika komiteja za turizem in gostinstvo pri vladi FLRJ.

Po smrti patriarha srbske pravoslavne cerkve dr. Gavriila je bil izvoljen za novega patriarha Vikentije Prodanov zletovsko-strumiški škof.

75 francoskih mladincev, ki bodo gradili študentsko naselje v Zagrebu, je prispelo v Jugoslavijo.

Tudi norveški mladinci so se pripeljali v Zagreb, kjer bodo skupno z jugoslovanskimi in inozemskimi mladinci pomagali pri gradnji študentskega naselja.

«Teden makedonske kulture» je od 2. do 9. julija. Med slovesnostmi bo kongres kulturnoprosvetnih društev Makedonije, razstava makedonskih likovnih umetnikov, koncerti, gledališke predstave itd.

Po daljnovidu Ohrid-Struga je prvič stekla elektrika. Daljnovid je dolg 13 km in veže hidrocentrale iz Ohrida z ono iz Struge.

Petletni plan je izpolnilo 9 delavcev «Jugotiskaa».

Začeli so graditi veliki železniški most preko Morave pri Čačku, ki bo dolg 130 m. V bližini grade še dva manjša mostova.

Najboljše učno-vojske kolektive, vzgojitelje in učence je nagradilo ministrstvo za prosveto LR Slovenije.

V treh letih so izpolnili petletni plan gozdarstva. Določeno je bilo, da je treba pogozditi 100.000 ha in meliorirati 150.000 gozdov. Ta velik uspeh je bilo mogoče doseči zato, ker so velike množice sodelovale pri izpolnjevanju plana.

98.000 ljudi je obiskalo v Bosni in Hercegovini v letošnji sezoni kulturno-umetniške prireditve.

Dokumentarna razstava iz narodnoosvobodilne vojne je odprta v Pančevu pri Beogradu.

Ljubljansko Sentjakonsko gledališče je gostovalo v Postojni in doseglo s komedijo «Dundo Maroje» velik uspeh.

Nov slovar je začela tiskati Srbska akademija znanosti in umetnosti. Slovar bo imel 10-12 zvezkov.



Med številnimi krasnimi hoteli ob Jadranu, ki so danes last delovnega ljudstva, je tudi hotel v Kaštelu Starem pri Splitu. V njem se po velikih uspehih zabavajo in počivajo delavci iz vse Jugoslavije.

## „Hočemo ustvariti najboljše pogoje za vse naše ljudstvo“

Tako je maršal Tito govoril jugoslovanskemu ljudstvu in pet let po osvoboditvi in v četrtem letu petletke uživa delovno ljudstvo v Jugoslaviji že novo življenje.

Nove stanovanjske hiše, ki rastejo skupno z velikimi industrijskimi objekti so novi domovi delavcev. Domovi, ne skromni, vlažni, temni, kakor so bili do nedavna in kakor so še v kapitalističnih državah, temveč svetli, prostorni, s kopalnicami, radii, v katerih se delavci po požrtvovalnem delu res dobro in prijetno počutijo in odpočijejo.

Toda to še ni vse. Delavci imajo vsako leto plačan dopust in ta dopust prežive v najlepših

krajih Jugoslavije, v počitniških, zdravstvenih in sindikalnih domovih. Od Alp do Ulčinja, od zdravilišč na Stajerskem do Ohrskega jezera povsod so najlepši domovi za delavce, kmečko delovno ljudstvo in delovno inteligenco.

Najboljši delavci imajo poleg plačanega letnega dopusta tudi plačano letovanje kot nagrado za njihove velike uspehe pri gradnji socializma. Večkratni udarniki, racionalizatorji in novatorji dobe tako posebno priznanje. Ostali delavci uživajo v počitniških domovih velike popuste.

V vročih poletnih dneh je po vseh planinskih in obmorskih krajih vse živo. Ljudje, ki niso poznali počitka, ki so v dnevi, ko ni bilo dela, s skrbjo gledali v bodočnost in so jim bili prav ti dnevi v največjo muko, se danes s svojimi družinami vesele med planinami, ob sinji obali Jadrana ali ob temnih jezerih. Pozamezne večje sindikalne podružnice imajo svoje počitniške domove. Svoje domove imajo tudi večje kmečke delovne zadruge. Kdaj si je mogel prej kmečki človek predstavljati, da bo imel tuči on počitnice, da se mu ne bo treba prav vse dneve v letu mučiti, ne da bi se mogel le malo oddahnuti od napornega dela. Danes so v kolektivu, delajo vsi za vse in zato si prav zaradi tega lahko privoščijo tudi oddih prav vsi. In tako vidimo v obmorskih krajih med delavci iz tovarn najboljše zadrugarje in

## Žetev po vsej državi

Letošnje ugodno vreme omogoča, da žetev po vsej državi hitro napreduje. V Vojvodini so razen ječmena poželi že tudi precej pšenice. Pridelovalci so že pred dobrim mesecem sprejeli odločbe o obvezni oddaji. Na okrajnih ljudskih odborih so ustanovili komisije za mjačev in odkup, ki organizirajo in pospešujejo čelo.

Tudi v Bosni in Hercegovini so ječmen že v glavnem poželi in sedaj so pričeli z žetvijo pšenice. Zadruge žanjejo po brigadnem načinu in tekmujejo med seboj. Tako bodo prej končali z žetvijo, kot je bilo predvideno.

V LR Hrvatski žanjejo do sedaj le ječmen, žigar donos je letos do 30 odst. večji kot lansko leto.

V Srbiji pa je v polnem teku žetev pšenice.

Tudi v Sloveniji je letos žetev izredno zgodnja. Ječmen ponekod že mlajlo, žetev rai je v polnem teku, ponekod pa so pričeli z žetvijo pšenice.

zadrugarke, ki uživajo prav tako kot delavci pravico, da žive novo življenje.

Jugoslavija svojim ljudem vse to nudi, ker je država, ki gradi socializem, in to tak socializem, ki delovno ljudstvo dviga, ki ustvarja najboljše pogoje za novo življenje.

Tako velike skrbi za svoje ljudstvo, kot jo izraža v svojih dejanjih prav Jugoslavija, ne najdemo drugod v drugih državah, kajti v Jugoslaviji so dejanja in besede eno in isto in koristi, ki jih uživajo jugoslovanski narodi so plod borbe za novo brezkompromisno družbeno ureditev.

## POLLETNI PLAN V VEČINI PODJETIJ ŽE IZPOLNJEN

Prva polovica četrtega leta petletke je zaključena. Delovni kolektivi so tudi v tem obdobju dosegli krasne uspehe. 25. junija je preko 500 večjih jugoslovanskih podjetij zaključilo svoj polletni plan.

Letošnji rezultat borbe za polletni plan je daleč presegal lanske uspehe. Lani je na ta dan izvršilo svoje naloge le 200 podjetij. Letos so med najuspešnejšim veliki industrijski kombinati kot «Ivo Lola Ribara», «Litostroj», «Rade Končar», «Novkabela», «14 oktobra», «Djuro Djakovič», «Jugoslav», ladjedelnica «3. maja» itd. Vsak preseženi odstotek plana v teh tvornicah pomeni nove generatorje, turbine, masinske, gradbene stroje itd.

Polletni plan so izpolnili tudi mnogi rudniki kot rudnik železa v Ljubiji, rudnik antimona v Zajači, premogovniki v Trbovljah in Zenici. Njim so sledili rudarji iz borskega rudnika, Trepče in drugi. Njihovi uspehi so ogromnega pomena za razvoj industrije in predstavljajo še posebno velik napredek, če vemo, s kakšnimi težavami so se morali kolektivi boriti. Se vedno primanjkuje delovne sile, primanjkuje strojev, mehanizacija v rudnikih je še pomanjkljiva.

Tudi industrija za predelovanje nafte je izpolnila pred rokom polletni plan, čeprav je za 15 odst. višji od lanskega.

Vsa podjetja aluminija in bakra so tudi z uspehom dokončala polletje. V januarju in februarju je bil plan proizvodnje izpolnjen z 79 odst. Toda čim bolj se je bližalo

## Italijanski delavci o svojih vtisih iz Jugoslavije

Skupina italijanskih delavcev iz tovarne avtomobilov «FIAT» in tovarne pisalnih strojev «Olivetti» je preživela 15 dni v Jugoslaviji in obiskala več industrijskih središč.

Angelo Foratti iz torinske tovarne «Olivetti» je o svojih vtisih iz Istre dejal naslednje:

«Slovske manjšine v Istri niso imele pod fašizmom istih pravic kot Italijani. Težko in slabo so živeli ti ljudje v času tiste žalostne okupacije. Medtem pa je dobila italijanska manjšina po osvoboditvi vso svobodo in vse pravice. Na Reki, kjer smo govorili z Italijani in nekaj dni z njimi živeli, smo dobili vtis, da skrbi vlada FLRJ za vse enako, tako za druge kot za Italijane. Obiskali smo reški italijanski klub kulture in videli, da so tu dovoljene vse knjige in vsi časopisi, da ljudje zelo mnogo čitajo in se izobražujejo. Tu imajo izredno bogato knjižnico. Spoznali smo, kako italijanski delavec zelo mnogo čita in se neprestano kulturno dviga. Prav tako pa vemo, kako Hrvati in Slovenci niso imeli pod fašizmom istih pravic in kako so jim bile vse knjige in časopisi prepovedani.

Delavec iz tovarne «FIAT» Felice Macco je izjavil:

«Vaša bitka za novo življenje in novi svet je veličastna stvar, ki me je globoko prevzela.»

Federico Bonaudi:

«Videli smo, kako je Jugoslavija en sam velik delovni kolektiv. Vse povsod delate, gradite, zidate, postavljate. In v tej bitki jasno vidim, kako delavec čedalje bolj in lepše živi.

«Povsod smo videli očarljiv delovni polet in celo spoznali, kako primanjkuje delovne sile. Želeli smo, da bi bile take delovne možnosti tudi v Italiji.»

Pred odhodom iz Jugoslavije so delavci iz Torina poudarjali, da bodo po svojem povratku v Italijo povsod pripovedovali fenično o Jugoslaviji in tako tudi na ta način pomagali, da bosta slednjič vsepovsod zmagali resnica in pravica.

## POLLETNI PLAN V VEČINI PODJETIJ ŽE IZPOLNJEN

Prva polovica četrtega leta petletke je zaključena. Delovni kolektivi so tudi v tem obdobju dosegli krasne uspehe. 25. junija je preko 500 večjih jugoslovanskih podjetij zaključilo svoj polletni plan.

Letošnji rezultat borbe za polletni plan je daleč presegal lanske uspehe. Lani je na ta dan izvršilo svoje naloge le 200 podjetij. Letos so med najuspešnejšim veliki industrijski kombinati kot «Ivo Lola Ribara», «Litostroj», «Rade Končar», «Novkabela», «14 oktobra», «Djuro Djakovič», «Jugoslav», ladjedelnica «3. maja» itd. Vsak preseženi odstotek plana v teh tvornicah pomeni nove generatorje, turbine, masinske, gradbene stroje itd.

Polletni plan so izpolnili tudi mnogi rudniki kot rudnik železa v Ljubiji, rudnik antimona v Zajači, premogovniki v Trbovljah in Zenici. Njim so sledili rudarji iz borskega rudnika, Trepče in drugi. Njihovi uspehi so ogromnega pomena za razvoj industrije in predstavljajo še posebno velik napredek, če vemo, s kakšnimi težavami so se morali kolektivi boriti. Se vedno primanjkuje delovne sile, primanjkuje strojev, mehanizacija v rudnikih je še pomanjkljiva.

Tudi industrija za predelovanje nafte je izpolnila pred rokom polletni plan, čeprav je za 15 odst. višji od lanskega.

Vsa podjetja aluminija in bakra so tudi z uspehom dokončala polletje. V januarju in februarju je bil plan proizvodnje izpolnjen z 79 odst. Toda čim bolj se je bližalo

# V FLRJ DECENTRALIZACIJA V ZSSR KREPITEV BIROKRATSKEGA CENTRALIZMA

V svojem govoru na izrednem zasedanju Ljudske skupščine FLRJ je maršal Tito analiziral prakso Sovjetske zveze in jugoslovansko prakso v zvezi z znanostjo marksizma in leninizma.

Po marksistični znanosti je država produkt razrednih spopadov in bo odmrta, ko ne bo več razredov, ko ne bo več nikogar, ki bi ga bilo treba držati v podrejenosti.

Začetek odmiranja države je v Jugoslaviji karakteriziran z decentralizacijo gospodarstva, političnega, kulturnega živeljenja, z izročilno tovarno in gospodarskih podjetij v upravo delovnih kolektivov itd.

Voditelji Sovjetske zveze pa še do danes niso izročili tovarn in drugih gospodarskih podjetij delavcem v upravljanje. Proizvodna sredstva ima država še vedno v svojih rokah in so delavci v Sovjetski zvezi le v toliko na voljšem kot v kapitalističnih državah, ker v Sovjetski zvezi ni brezposelnosti.

Sovjetska zveza je podedovala eno izmed industrijsko najbolj zaostalih držav, in ker je nujno, da pride do socializma v času, ko so proizvodne sile razvite do visoke stopnje, ko je industrija, elektrifikacija in drugo na visoki stopnji, je razumljivo, da je bil prav zaradi podedovane zaostalosti gospodarski razvoj počasen, počasno ustvarjanje materialnih pogojev za socializem.

Kljub temu pa ni prav, da država vse funkcije, tudi gospodarske v svojih rokah, vse dokler niso ustvarjeni vsi pogoji za socializem. To naziranje je napačno, ker ovira odmiranje države.

V SZ ne opažamo težnje po decentralizaciji, temveč vedno večji centralizem, ki je lasten buržoazni, birokratski, centralistični državi in se najmočneje kaže v koncentraciji vseh funkcij, v velikem birokratskem aparatu in v tem, da se oboroženi notranji aparat (milica, oborožene sile notranjega ministrstva itd.) množi, namesto da bi se zmanjševal.

Edina državna funkcija, ki še ne more priti v poštev za odmiranje, je armada, ker je stopnja njenega slabljenja ali krepitve odvisna od zunanjih okoliščin. Odvisna je od tega, kako velika nevarnost grozi določeni socialistični državi od zunanaj, nevarnost, ki lahko prepreči mirno graditev socializma v njej ali pa celo spravlja v nevarnost njen obstoj. Vendar pa pride ta funkcija v poštev samo za obrambo socialistične države, nikakor pa ne za napad na koga koli. V tem primeru izgubi namreč ta funkcija socialistično naravo in dobi imperialistično, če je namenjena osvajanju tujega ozemlja in tlačitju drugih narodov.

Marks, Engels in Lenin uče, da začne država odmirati takerat, ko pride proletarijat na oblast.

«Ko ne bo več nobenega družbenega razreda, ki bi ga bilo treba zatirati, ko bodo obnemem v razredno vladavino in z bojem za individualni obstanek, ki temelji na doseganju anarhiji v proizvodnji, odstranjeni spopadi in ekscenzi, ki iz tega izhajajo, ne bo več nikogar, ki bi ga bilo treba zatirati in potreba po državni oblasti, ki danes opravlja to funkcijo, sama po sebi odpade. Prvi akt, akt, v katerem država zares nastopa kot predstavnik vse družbe — prisvajanje sredstev za proizvodnjo v imenu vse družbe, je obnemem tudi zadnje njeno samostojno dejanje, ki ga stori kot država. Vmešavanje državne oblasti v družbene odnose postaja do malem odveč in potem samo po sebi preneha. Namesto vladanja nad ljudmi stopi obvladovanje stvari in vodstvo proizvodnega procesa. Države ne odpravimo, ona izumirata. (Anti-Duering).»

Na kongresu VKP(b) je Stalin dostavil, da je Engelsovo stališče glede odmiranja države pravilno, če se socialistična država proučuje samo z gledišča notranjega razvoja države in se pri tem izločijo mednarodni činitelji, ali pa če vzame, mo za osnovo, da je socializem značilna večina držav in da imamo namembnost kapitalistične socialistično obkrožitve, da ni več nevarnosti

zunanjega napada, da ni več treba krepiti armade. Takoj nato pa pravi Stalin, da funkcija države kot »organizacija gospodarstva« se nadalje ostane in da funkcija sovjetske države glede notranjih zadev ne obstaja več, ampak obstaja samo v razmerju do zunanjega sveta.

V letu 1939 je bila Sovjetska zveza res sredi kapitalistične obkrožitve. Danes pa o kapitalistični soseščini SZ ne moremo govoriti. Stalin ugotavlja: «Kar se tiče naše armade, naših kaznovanih organov in obveščevalne službe, njihova ost ni več naperjena proti notranjosti države, temveč navzven, zoper zunanje sovražnike...». Kdor govori, da so funkcije države kot oborožene sile naperjene samo navzven, govori nekaj, kar zares ni imelo nove zveze z resničnim stanjem, kakor je danes v SZ.

Centralistični, najbolj birokratski državni aparat, ki v ničemer ni podoben državnemu stroju, ki odmirata, milica, NKVD niso naperjeni navzven, temveč proti milijonom državljanov raznih narodov, za katere vendar ne morejo trditi, da so razredni sovražniki. V eni stvari pa ima takaj Stalin prav. Nekatere funkcije državnega stroja so le naperjene navzven, kjer je potreba za to, kakor tudi tja, kjer te potrebe ni. Naperjene so tudi na vmešavanje v potranje zadeve drugih držav, in sicer proti volji narodov teh držav. Zatorej so to vse prej kot funkcije države, ki odmirata in so mnogo bolj podobne funkcijam imperialističnega državnega stroja, ki se bori za vplivna področja in za zaslužjevanje drugih narodov.

»Po Stalinu je vloga partije v tem, da vodi državni aparat, ki ima

še na sebi znamenja razredne družbe. Prav zato postaja partija v Sovjetski zvezi zmeraj bolj birokratska, se zrašča z državnim aparatom in izgublja zvezo z ljudstvom. To je v nasprotju z Leninovim naukom, ki pripisuje partiji vlogo vzgojitelja in voditelja, ne pa tišlega, ki priganja.

Marksizem govori o višji in nižji fazi komunizma, ki sestavljata celoto, v kateri se razvija postopni prehod h komunizmu. Marx pravi:

V višji fazi komunistične družbe, ko človek ni več podrejen delitvi dela, ker ga zasužnjuje, ko obenem tudi s tem izgine razlika med umskim in fizičnim delom, ko delo preneha biti samo sredstvo za življenje, ko obenem z napredovanjem razvoja posameznikov naraščajo tudi proizvodjalne sile in vsi viri družbenega bogastva pritekaajo v mogočnih valovih, šele tedaj je mogoče popolnoma premagati ozko obzorje buržoaznega prava, družba pa lahko napiše na svojo zastavo: «Vsak po svojih sposobnostih, vsakemu po njegovih potrebah.»

Sovjetski voditelji pa gledajo na stvar tako, kakor da bi lahko določili, kdaj se vzame, da se je začel prehod v višjo fazo, da se je začel komunizem. (Molotov 1948)

Ljudska skupščina FLRJ je z zakonom o upravljanju državnih podjetij napravila velik korak na poti h komunizmu. Državne funkcije pri upravljanju gospodarstva še ne prenehajo popolnoma, vendar pa niso več popolne in izključne. Postopoma, ne pa na en mah in v celoti vstopa delovno ljudstvo v svoje pravice in od kulturnega razvoja, od vsestranske izobrazbe delavcev bo odvisno, koliko časa bo ta postopnost trajala.

# Usoda komunističnih partij pod komando Kominforma

Eden izmed voditeljev belgijskih katoličanov Albert de Vleshuver je izjavil prav na dan parlamentarnih volitev v Belgiji v začetku junija «da br kralj v državi 1. julija». Njegova izjava ni bila brez podlage. Izid volitev je pokazal, da si je socialokršćanska stranka, ki se zavzema za vrnitev kralja Leopolda v Belgijo, zagotovila v novem parlamentu absolutno večino 107 mandatov od 212, kolikor je vsch. Najmočnejša stranka opozicije, socialistična stranka (ki nasprotuje kraljevi vrnitvi) v državo, ne pa tudi monarhiji) je dobila 78 mandatov, t. j. 12 več, kakor jih je imela v prejšnjem parlamentu. Tretja buržoazna politična grupacija — liberalna stranka, je dobila samo 21 mandatov, medtem ko jih je imela prej 29. Hujš poraz je doživela Komunistična partija Belgije, ki je dobila samo 6 mandatov, medtem ko jih je imela v prejšnjem parlamentu 12.

Kakšni so vzroki in kdo je kriv poraza belgijske Komunistične partije? Vsekakor v prvi vrsti njeno vodstvo. Zdaj, ko bi bilo treba v Belgiji osrediti vse sile za reševanje važnih notranjih problemov, med katerimi je tudi vprašanje monarhije ali višjega tipa državne reda, republike, so belgijski komunistični voditelji, namesto da bi se zavzeli za rešitev tega in drugih za državo bistveno važnih socialnih in nacionalnih vprašanj, namesto da bi za to mobilizirali kadre in množice, omejili svojo dejavnost v glavnem na propagiranje sovjetske hegemonistične politike in vložili malodane ves svoj trud v to, da bi prikrili revizionizem CK VKP(b)

in dvolično politiko sovjetske vlade. Njihovi pristaši to vidijo in čedalje bolj izgublajo vero v KP Belgije, kar so izpričali mimogrede rečeno tudi ti volivni izidi.

Primer Belgije ni osamjen. Tudi v sosednih državah vpliv komunističnih partij pojava.

Komunistična partija Francije je štela 1947, leta 907.783 članov, leta 1949 pa 786.855. Še bolj je nazadov vpliv te partije na delovne množice. Leta 1946 je bilo članov sindikatov pod vplivom KP Francije 6.367.150, letos pa samo 4.225.800.

Se bolj je nazadov vpliv Komunistične partije v Zahodni Nemčiji. Na volitvah lani 14. avgusta je KP Nemčije utrpela znatne izgube. Medtem ko je dobila na volitvah v deželne zbornice 1946. leta 9,4% vseh glasov, jih je dobila v avgustu 1949 samo 5,6%, kar pomeni, da je izgubila dobro tretjino svojih glasov. Število njenih glasov je padlo v vseh conah, oblastih, pokrajinah in mestih industrijsko razvite Zahodne Nemčije. Tako je število za KP oddanih glasov na lanskih volitvah v Hessenu padlo od 10,7 na 6,7%, na Bavarskem od 7,3 na 4,1%, na Doljnem Saškem od 5,5 na 3,1%, v Hamburgu od 10,4 na 8,5%, v Bremenu od 8,8 na 6,4% itd. Občutno izgubo glasov je utrpela Komunistična partija v pokrajini Severno Porenje — Westfalska. Tu je padlo število za KP oddanih glasov malone na polovico, od 14 na 7,6% vseh oddanih glasov. Vso težo izgube lahko razumemo, če upoštevamo, da je ta pokrajina v Porurju, ki je vedno trdnjava nemškega delavskega gibanja.

Nič boljši ni položaj komunističnih partij v skandinavskih državah. Zadostuje omeniti primer KP Norveške. Na volitvah leta 1946 je dobila 176.491 glasov ali 11% vseh glasov v državi, na volitvah leta 1949 pa 101.000 glasov ali 5,8% glasov. Število glasov je torej padlo za 40%.

Počoben je tudi primer KP Anglije, ki je dobila 1945. leta 102.780 glasov in je imela v parlamentu 2 poslance, letos pa je dobila 91.812 glasov in nima v Spodnjem domu nobenega poslanca. Težino njenega poraza kaže tudi tole dejstvo: na volitvah leta 1945 je postavila kandidate samo v 21 volivnih okrajih, letos pa jih je postavila v 100 okrajih, KP Anglije je torej dobila tokrat v 100 volivnih okrajih manj glasov, kakor leta 1945 v 21.

V sovjetski coni Avstrije je izgubil blok komunistov in levih socialistov na občinskih volitvah prve dni maja, ki so bile v pogojih, ugodnih za KP (navzočnost sovjetskih čet) 494 občinskih mest. V Selenau (sovjetska cona) je KP na volitvah 9. oktobra lani izgubila nad dve tretjini glasov v primeri z letom 1945. V Zisterdorfu, kjer izkorišča ZSSR nafto, pa je dobila KP samo dvajsetjstinko vseh prejšnjih glasov.

To nazadovanje vpliva članov in vpliva komunističnih partij v raznih državah ima isti vzrok: člani teh partij se ne morejo strinjati s politiko slepe pokorščine koristim sovjetske zunanje politike. Tako primer KP Belgije, ki ni prvi, najbrž tudi ne bo zadnji. Ta primer se bo moral ponavljati v kominformovskih komunističnih partijah, dokler bodo njihova vodstva odročje v tujih rokah.

M. DRAGOVIC

# VRBAŠKE hidrocentrale penos bosanske gradnje

Pod vasema Podovo in Pljeve izvira iz kamenitih sten nekoliko potokov, ki se vate v penčih valovih po bregu in se združujejo na prostirani ledini v Plivo. Na tej nizki obali sede po ves dan ribiči in čakajo. V preteklosti ni bilo za te ljudi drugega zaslužka kot ta drobn ribolov. Nekateri so opdelovali tudi zemljo, toda težko so se preživeli s tem, kar jim je ta borna mogla dati.

Vsako leto preraste nižino miada, zelena trava, a na njej se pasejo številne črede ovac. Od te nižine dalje pa se korito Plive vedno bolj oži in vse težje si reka krči pot med strmimi bregovi nerodovitne zemlje in navpičnimi skalami.

Predeca oteče množina vode v tihno jezero, vodi Plivino korito skozi malo vasičko Jezero, v katerem je bilo še do nedavna okrog petdeset starih bosanskih hišic s preperelimi skodljamimi strehami, nekoliko trgovin in delavnice. Bilo je to pravo bosansko naselje, smelanoholično in dolgočasno z enoličnim življenjem. Jezerčani so se ukvarjali z različnimi opravili. Tisti, ki so našli malo plodnejši kos zemlje, so kmetovali, nekateri so bili kovači, peki, večina pa ribiči. Skromno sicer, a ljudje so se le preživljali, dokler ni nemirna in neukročena Pliva prestopila svojih bregov in pre-

## In ozemskistrokovnjaki v FLRJ

Na svojem potovanju po Evropi je obiskala skupina tujih kmetijskih strokovnjakov Jugoslavijo, kjer je imela večdnevno konferenco z jugoslovanskimi kmetijskimi strokovnjaki. Na konferenci so razpravljali o možnostih sodelovanja Jugoslavije z drugimi evropskimi državami zaradi zboljšanja kmetijske proizvodnje in prehrane prebivalstva.

Jugoslavija je pripravljena sodelovati z vsemi evropskimi državami za dvig kmetijstva, gospodarstva in ribištva, da se tako tudi na tem področju izboljša proizvodnja živiljenjskih potrebščin in da se dvigne živiljenjska raven v vseh državah.

plavila obdelano zemljo, s katere ni več oteklea.

Od vasi Jezero pa prične zopet njeno planinsko šumenje in nenadoma pada velika količina močne reke preko visoke stene v široko, tihno jezero. Cela kotlina Veliki in Mali Dol je pokrita z globoko vodo, kovinske barve. Tu v tej kotlini je Pliva neslišna, kakor da je v temozeleni površini ugasnil ves šum njene planinske divljine. Nema je in negibna. Samo včasih zagiblje veter vitke mlade vrbe in že šum lahkih valov zamre v pečini. Ta divna silka ostane tujcem v trajnem spominu. Toda mnogokrat ribiči iz Jezera, ko se vračajo z lova prazni, obžalujejo, da je to vodo. O, ko bi bila črna zemlja, sočna in plodna, da bi zasejali pšenico! Toda to so le želje in oni so navajeni, da se želj hitro otresejo. Srdit udarec z veslom — in toln bi odplaval naprej...

Nekoč se je zgodaj zjutraj vozila po sredini jezera skupina ljudi v usnjenih plaščih in skornjih. Vaščani so z začudenjem gledali vanje. Kaj hočejo? Zakaj so ti ljudje stalno na vodi? Nekaj dni zaporedoma so se vozili, same od časa do časa so ljudje na obali čuli klice: «Tukaj se jasno vidi! Voda izvirat!» V jezero so spuščali dolge metre in nekakšne naprave. Ljudje na jezeru so naglo delali. In ko so zadnji dan svoje plovbe stopili na obalo, je eden izmed njih dejal: «Nobenega dvoma ni več. Jezero je bogato z vodo. Poleg Plive ima ono tudi svojo lastno vodo.»

Nič več kot samo teh nekoliko besed so silili Jezerčani. Premišljevali so, kaj naj to pomeni, nekoliko dni so se o tem razgovarjali, v svojem vsakdanjem delu pa so tudi kmalu pozabili na ljudi iz čolna.

Ko so se vrnili inženirji, tehniki in geometri v Sarajevo, tisti, ki so merili jezero, so se takoj oprijeli dela. Formirali so brigado «Vrbasa», ki izdeluje načrte za bodoče hidrocentrale, ki jih bo peč in ki bodo zgrajene druga po drugo. Ali ne bi bilo boljše, da bi zgradili eno hidrocentralo kot n. pr. v Jablanici? Mnogo so o tem razmišljali, toda končno so sklenili, da zgrade več hidrocentral,

V razlagi glavnega projektanta, inženirja Mikuleca je napisano:

«Položaj Plive in Vrbasa ne dovoljuje gradnje ene velike hidrocentrale, toda pogoji so ugodni za več hidrocentral. Neenakomerni tek rek, veliki slapovi, jezero Pliva in ozki klanec omogočujeta tak način gradnje.»

Gradnja hidrocentral na Vrbasu, to so «Vrbaške hidrocentrale», je razdeljena v dva dela. V prvem delu bodo gradili Jajce I, II, III. Tu delajo delavci in mineri gradbenega podjetja «Energija» iz Jajca. Pot od jezera Plive do kaniona reke Vrbasa, kjer je strojni oddelek, je dolga 30 km. Toda minerijski skrajšali to pot. Predor, ki bo dovažal vodo iz jezera do strojnega oddelka Jajce I bo dolg okrog 4 km. Tihno in nepremično jezero bo z velikim slapom padalo skozi predor in postalo tako živa moč, ki bo gnala turbine Jajca I. Toda ne samo to. Ko bo voda opravila svoje delo pri turbinah, bo našla svoj nov izliv v Vrbasu in tam stvorila veliko akumulacijsko jezero, ki bo služilo kot rezerva za dobe vodnih minimumov. Prav ta rezerva je tudi najvažnejša na teh hidrocentralah. En krak predora vodi dalje do hidrocentrale Jajce III. Tako je ves tok, stalna sila izkoriščena do skrajnih meja. Od 5 hidrocentral, bodo Jajce I, III, in V izkoriščale re Vrbasa, Jajce II Vrbasa in Plivo, a Jajce IV samo Plivo. Za izgradnjo teh hidrocentral je vlada vložila 1 milijardo 700 tisoč dinarjev.

Ce danes potuješ po kanonih reke Vrbasa, ne boš videl le golih sten, le ponekod poraslih s planinsko travo. Danes boš na vsakem koraku srečal v tem kraju velikanska gradbišča, velika žrela globokih predorov, na stotine delavcev. Ob cesti je zgrajena proga, po kateri odvažajo na tisoče ton izkopanega kamnja. Koliko so ga morali izkopati, najbolje pričajo celi griči kamnja. Med podinimi takimi griči grade delavci mostove, da bi jim ne bilo treba prekinjati proge. Tako je cela ožina spojena v venec gradbišč.

Bosna bo s hidrocentralami na Vrbasu dobila novo silo, ki bo dvignila industrializacijo republike,

ČITAJTE

LIUDSKI TEDNIK



## NEGA LAS

Nega las se ne sme omejevali le na lase, negovati si moramo tudi kožo, na kateri lasje rastejo. Pod nego razumemo le nego zdravih las in kože, čim nastane kaka bolezen lasišča, je treba bolezen zadržati, zato je razumljivo, da bo v članku govora le o negi zdravih las.

Najvažnejše vprašanje, ki se pri tem pojavlja, je, kdaj in kako peremo lase. Znano je, da izločajo lojnice pri nekaterih ljudeh več masti kot pri drugih, nekateri imajo zopet suhe lase, spet drugi mnogo prhaja; pri nekaterih ljudeh so lasje mehki tako, da se kaj radi lomijo. Vse to je važno in razumljivo je, da ni postopek za vse ljudi enak. Če ima kdo izredno tanke in nežne lase in poleg tega še suho in krhko kožo in je ves dan na svežem zraku, recimo v gozdu ali na morju, bo dovolj če si bo opral lasišče vsaka dva ali tri mesece. Paziti pa mora pri tem na sredstva. Navadno milo, ki vsebuje mnogo lužnatih snovi pač ni primerno.

V ta namen so najboljša nevtralna mila ali pa mila, ki vsebujejo mnogo maščobe. Da se občutljivi lasje ne bodo lomili tudi med samim pranjem, jih namažemo že kak dan prej z ricinovim oljem ali z dobro briljantno.

Mnogo grešijo matere, ki umivajo majhnim otrokom glavo z milom. Lahno luščenje kože na glavi, ki ga pri otrokih često opazimo, navaja matere na misel, da je treba glavo vsak dan umivati. Res je, da moremo z milom in umivanjem te luske odpraviti, toda po vsakem pranju jih je vedno več. Te luske najlaže odstranimo s finim ricinovim oljem če se nam pa to ne posreči, je treba zdraviti kožo na glavi, oziroma odstraniti vzroke, zaradi katerih te luske nastajajo.

Nekaj besed o vodi, ki jo pri pranju uporabljamo. So ljudje, ki dobijo po umivanju lišaje, kar izvira od tod, ker vsebujejo nekatere vode preveč apnenca. V taki trdi vodi se milo le slabo peni, a maščobe se v njej teže topijo, zato taka voda za pranje las ni priporočljiva. Deževnica in studenčnica nimata teh slabih lastnosti in ji je zato treba dati prednost. Če pa take vode ni na razpolago, mehčajmo vodovodno vodo tako, da ji dodamo nekoliko boraksa ali pa sode bikarbone. Pri pranju las naj bo voda topla, a lase moramo po namizanju skrbno izprati s svežo vodo tako, da čim prej odstranimo mišne ostanke, ki bi sicer kožo dražili, ker vsebujejo alkalije. Pri svetlih laseh lahko uporabljamo vodo, v kateri smo kuhali kamilice, na ta način bodo svetli lasje svojo barvo ohranili. Osebe, ki imajo dolge lase, si glavo najlaže operejo

s tekočim milom. Pri zelo mastnih laseh se lahko uporablja za pranje visoko procentni alkohol ali bencin. Nekateri mislijo, da je dobro prati lase z jajčnim rumenjkom ali vsaj s šamponi, ki vsebujejo rumenjake. To mnenje je brez vsake znanstvene podlage.

Ko so lasje oprani, jih moramo osušiti in razčesati s širokim glavnikom. Če postanejo lasje kmalu po pranju mastni, jih ne smemo takoj prati, ampak moramo mast na kak drug način odstraniti. Za odstranjevanje masti z glave so zlasti primerne praški, ki vsebujejo koloidalno žveplo in s katerimi si lasje in lasišče napudramo. Če so lasje premastni, jih ne smemo pogosteje prati kot vsake tri do štiri tedne. Če na primer mastne lase

pre pogosto peremo, bodo nekaj dni po pranju zopet mastni in s pogostim pranjem bomo lasem samo škodovali. Najti je treba vzroke, ki povzročajo premočno izločevanje lojnic in če se nam to posreči, bo izločevanje prenehalo. Običajno je pa to zelo težko, kajti vsa zadeva potrebuje dolgotrajnega zdravljenja.

V higieni las je svetloba zelo važen činitelj. Če kože na glavi nikdar ne zračimo in vanjo nikoli ne prodrejo sončni žarki, se bodo v znoju pomešanem z lojem kaj rade razvijale razne bakterije, ki povzročajo izpadanje las.

Kaj pa razne vode za lase? So to navadni alkoholi, ki so parfimirani, njih glavni smisel je v tem, da osvežujejo kožo in topijo masti. Seveda pa ne smejo alkoholnih lasnih vod uporabljati ljudje, ki imajo suhe in krhke lase. V takih primerih je potrebno zdravljenje z mazili.

Dr. S. S.

## M O D A



Poletni obleki iz črtastega platna in lahke svile za 15-letni deklici

## RIBJI TRG: Knez

Knez je sorodnik črnika in drugih ustnatic. Na tržaškem ribjem trgu ga kaj prida ne prodajajo, toda vidi se ga večkrat. Prodajalci ga točno ločijo od ostalih ustnatic in mu pravijo donzella. Poznavalci rib pravijo, da je knez najbrže med najlepšimi, če ne najlepša riba v Evropi. Ko ga človek v morju gleda, se mu zdi, da gleda zlato ribico. Dolg je tako okoli dva decimetra. Od strani je stisnjen. Po telesu so male luske, glava je pa gola. Na hrbtni plavuti nosi sinje moder madež, za njim pa ognjeno rdečega. Tam, kjer sta pritrjeni prsni plavuti, se jasno odražata črna lis. Ob boku ga krasijo žive rdeče vijugaste pas. Samec je zgoraj modro zelen, spodaj pa svetel. Na skržnem poklopcu je moder madež. Samica je bolj škrlatno rdeča.

Črna pobočnica poteka zelo visoko na boku in proti repu se zalomi navzdol. V ustih ima male zobčke, poleg tega ima pa še v obeh čeljustih po dva daljša zoba, ki sta narahlo zakrivljena.

Usta, predvsem ustne takoj kažejo, da je knez sorodnik ustnatic, tudi njegov ustni sta kot bi bili obrobljeni.

Knezi se drže skupaj. Posebno skale porasčene z algami so njih priljubljeno prebivališče. Love jih z mrežami, toda še bolj s trčki. Meso ni sicer slabo, toda posebnih prijateljev in ljubiteljev nima. Se najbolje je za omake in juhe, ker komaj je malo kuhano, že razpade v manjše dele. Ta in tam jih tudi pečejo. Te kneze jedo predvsem revnejši ljudje, ljudje z denarjem kneza ne cenijo in se nad njim zmrdujejo.

Kot sem dejal, so knezi prav mavričnih barv, v Dalmaciji mu pravijo tudi vladika, to naj bi bilo

po naše škof. Torej po svoji lepi barvi naj bi bil za nekatere knez za druge pa vladika.

Če jim mečemo v morje kaj užitnega, zelo radi priplavajo in pojedjo. In to ne priplava samo eden, marveč po več skupaj. Živačni so podnevi, ponoči pa se zarijejo v pesek in mole le glave iz peska. Isto baje naredi tudi če se morje shladi. Knezi so bolj zmrzle ribe in ko se malo shladi voda, se v pesku grejejo. Mogoče delajo tudi druge ribe isto, da gredo pozimi kam globlje v morje in se tam zakopljejo v pesek in tam žde in se grejejo. Mogoče je tudi s škombel tako.

## TRŽASKA KUHINJA

### V MEHKO KUHANA JAJCA Z OMAKO

Napravi omako iz 4 dkg mašla, 4 dkg moke in pol litra mleka. Ko je skuhana, dodaj dve žlici parmezana. Medtem skuhaj jajca (6 minut), in jih olup. Omako zlij na velik krožnik, daj nanjo jajca (1 na osebo) in okrasj z narezanim surovim paradižnikom, šopki peteršilja in kuhanim korenčkom.

### NADEVANE ČEBULICE

Olupi in izdolbi večje in debelejšje čebulice ter jih skuhaj v slani vodi. Posode ne pokrivaj! Kuhane odcedi, jih napolni z seskljano tunino, ki jo premešaš s kruhovo sredico, namočeno v vodi in bellem vinu, parmezanom in 1 jajcem; vse skupaj polij z oljem ter peči v precej vroči pečici.

## NASVETI in odgovori ljudskega zdravnika

A. B. Trst: Zelo rada me boli glava. Naj spim dovolj ali malo, ko zjutraj vstanem, imam v glavi občutek teže. Če se prestrašim, mi kri butne v glavo, in takoj začutim zopno kljuvanje, ki je potem zvezano z bolečinami, ki ne pojenjajo. Boli me glava, če sem lačna, utrujena, zaspana, če ležem popoldne po kosilu za nekaj minut, če sem na soncu, tako da si ne vem več pomagati. Vedno sem žalostna in za vsako najmanjšo reč se razburjam. Kaj naj storim?

Odgovor: Vaše motnje so najbrž živčnega značaja. Pojdite k zdravniku, ki vam bo predpisal kakšno dobro zdravilo proti živčni izčrpanosti. Pazite na prebavo in ne hodite po soncu.

C. Z. iz Milj: Mojemu petmesečnemu dojenčku so se po vsem telesu spustili drobni srbeči mozoljčki, ki so vodenasti in podobni koprivkam. Ga še dojam, dodajam pa mu tudi še mleko, sadni sok, kakor pač berem po knjigah in po svetlih drugih mater. Pravijo, da so ti izpuščaji od hrane in sedaj tudi od vročine. Kako naj malemu olajšam srbenje in kako naj to reč sploh odpravim? Prosim Vas za nasvet.

Odgovor: Vaše domneve so točne. Mislim pa, da dodajate preveč mleka, kar pospešuje te bolezenske pojave. Če je otrok močan, mu začnite dajati še pred šestim me-

secem zelenjadno juho opoldne in sadni sok ob 10 uri, tako da bosta odpadla dva mlečna obroka. Koprjajte otroka vsak dan in oblečen naj bo samo v srajčko in plenčke.

## Ako imaš utrujene oči!

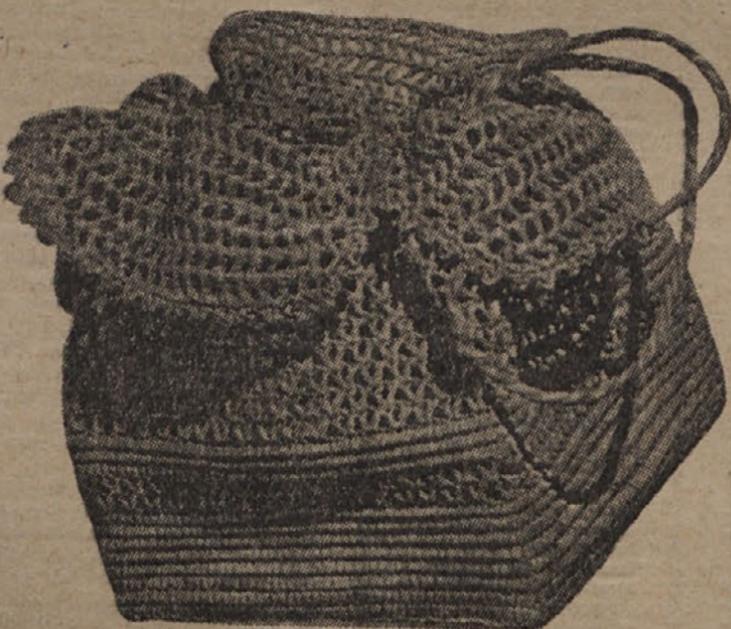
Citanje pri umetni luči, vbačanje z iglo v drobno ročno delo tja do pozne noči in še v zaprtjem prostoru povzročata utrujenost oči, otekline in rdeče veke. Se bolj močno pa se ta utrujenost odraža na obeh, ki so kratkovidne ali imajo kako drugo očesno napako. Če nimaš zdravih oči, jih nikar po nepotrebnem ne muči, ampak pojdj k dobremu okulistu, ki ti bo predpisal odgovarjajoča očala in ti tako napako olajšal.

Ako pa imaš utrujene oči zaradi napornega dela pri umetni svetlobi, takoj prenehaj s takim delom, sicer očem še bolj škodis. Na otekline veke si polagaj obkladke iz 300 g vode, v kateri si raztopila 1 g cinkovega sulfata. Poleg tega pa si namaži rdeče veke z mažo iz 10 g tanina in 50 vazelininega olja. Oteklim očem se šestokrat pridruži neprijetne avrečice. Če nisi preveč avretih in je s tvojim srcem in ledvicami vse v redu, bodo avrečice izginile s počitkom, obkladki, ako pa so le preveč trdovratne, ti jih bo večša kirurgova roka z majhnim operacijskim posežkom takoj odpravila. Avrečice pa, ki jih povzročajo bolezni, je težko ali pa sploh nemogoče odstraniti.

## Torbica iz rafije (Navodila za kvačkanje)

Kvadrat skvačkaš iz navadnih stebričkov, širo in ozko prgo iz nizkih vbodov in sicer tako, da sproti opleteš drobno kitico iz navadne istobarvne slame, za vmesne dele kvačkaš vzorček: vbodi v zanko 1 navaden stebriček napravi 2 verižni petlji, vbodi v isto zanko še 1 navaden stebriček, preskoči 2 zanki, vbodi v tretjo stebriček itd. Za zavite kvačkaš tocenti stebriček: stebriček, verižna petlja, stebriček itd. Stebričke vbadaš v verižno petljo in ne v stebriček (glej sliko!).

Najprej skvačkaj kvadrat, napravi nato 4 cm nizkega vboda s kitico, skvačkaj 1 1/2 cm vzorčka, nato 1 1/2 cm nizkih vbodov in 9 cm vzorčka. Sedaj napravi 1 vrsto lukence za vrvico (1 stebriček, 4 zračne petlje), nato kvačkaš 8 cm za vsak zavij posebej ločene stebričke (tako si vedno poprej razdelila na 4 enake dele) proti koncu snemaj na vsaki strani po 1 zanko, da bo zavij pri vrhu širok 13 cm. Nato obkvačkaš vse 4 zavite z zobčki (3 zračne petlje v prvi zanko, 1 gosta petlja, 3 zračne petlje itd.), nakar napravi vrvico dolgo 1 m ter jo vdeni v lukence, preoblečni kvadrat na pritrudi na dno z majhnimi vbodi.



Potrebuješ 200 gr rafije poljubne barve, kvačko srednje debelosti, kvadrat iz kartona (1 stranica naj meri 17 cm), nekoliko blaga, s katerim preoblečeš karton



Vojni roman slavnostnega naroda

# DOBERDOB

PREŽIHOU

VORANC

## XIX

Videl se je kos lepe pokrajine z gorami v ozadju. Toda za te stvari zdaj ni bilo časa. Holcmanova roka je kazala po jarku nizdol. Hej, tam dol, v zapuščenem, napol zasutem jarku, kakih dvajset do trideset korakov niže, je stal šop vojakov s čeladami na glavah. Majhni, drobni ljudje, le eden je bil pravi orjak. Italijani... Njihove postave so čudno odsevale v sončni svetlobi in brezskrbnost, s katero so se ozirali naokrog, je bila skoraj omamljiva. Kaj jih moti, da stoje tako brezskrbno, skoraj rakriti? Na fronti je res vladala trenutna tihota, niti ene same puške ni bilo slišati. Podoba je bila, da se ne morejo načuditi temu, kar vidijo. Vsa slika je bila čudna, neverjetna, naravnost zagonetna. Gotovo so bili prepričani, da hodijo po praznem, mrtvem svetu.

Toda slika se je razblinila kakor goljufiv mehur... Reško je počela puška, najprej ena sama, kakor za signal, potem se je usula salva. Roj je streljal. Prvi rezget je požrl Almerjevo nepotrebno povelje: «Streljati!» V jarku je postalo vroče. Italijani so se zganili, potem je nekaj mrknilo skozi sončno luč, nekaj je zakrillilo, tisti orjak, ki je molel iznad drugih, se je zvalil po jarku, nekaj glasov je kriknilo... in slika je že izgnila. Vabljava, varljiva sončna slika...

Po odseku je križem zaregljalo. Roj je še dolgo po nepotrebem streljal. Naposled je Janoda zagodel:

«Kam pa prskamo?»

Na njegove besede so prenehali streljati. Vse skupaj je trajalo le nekaj minut, vendar se je zdelo, da so streljali celo večnost. Linija je polagoma utihnila in sonce je bilo svoje spokojne žarke po pustem svetu, ki ga je oblivala čudno rumena barva.

Spogledali so se, kot bi oči iskale odgovora na nenadno, nemirno vprašanje. Amun in Stefanič, ki sta ležala drug poleg drugega, sta iskala Palirjevih in Demarkovih oči. Oba so bolele rame od butanja puškinih kopit. Nobeden ni bil zadovoljen, vse skupaj se jima je zdelo kakor zle sanje. Oba sta sicer streljala, toda kar tako, nekam v zrak.

V jarku, kjer so prej stali Italijani, je bilo mrtvaško tiho. Nekaj trupel je ležalo križem po zemlji, ostali so se menda rešili. Nekatera trupla so se videla čez jarkov rob. Barfuss, ki je prvi vstal, je rekel z zasomom:

«Ti so dobri...»

Počasi so se tudi drugi pobrali s taj. Zdelo se je, da nihče ni vedel, kaj naj počne.

«Napad to ni bil,» je dejal čez čas Popovič s suhim glasom.

Vsi so ga pogledali kakor rablja, Barfuss se je skušal braniti:

«Lahko bi bil, če bi nas bili oni zalotili...»

Imel je seveda tudi prav. Toda Segal, ki se je od trenutka, ko je čutil, da je njihove odrezanosti konec, spet pričel postavljati na noge, je kruto dejal:

«Kolikor jih je padlo, toliko jih je manj!»

Počitek je bil pri vragu, toda tudi zaspanost je nekam izgnila. Najprej niso vedeli, kaj naj storijo, ali naj čakajo na nove dogočke, ali pa naj se vrnejo v kaverno. Toda zunaj je bilo zaradi sonca lepše in kljub pozni jeseni je bilo sonce tako toplo, da bi se dalo spati tudi na prostem. Vznemirjali so jih pa Italijani, ki so po praski obležali v jarku nedaleč od njih. Gotovo niso bili vsi mrtvi. To se je dalo soditi tudi po nekem tarmanju, ki je prihajalo od tam; eden pa, ki je ležal preveznjen čez rob, se je pričel celo premikati.

Janoda je predlagal:

«Poglejmo, kaj je?»

Vzbudil je splošno zanimanje.

«Saj res, morda še koga ujamemo,» je menil frajtar.

«In če je kdo le ranjen, ga lahko rešimo,» je nadaljeval Janoda, kot bi frajtarja ne bil slišal. No pogledali. Ko pa je Palir z odločnim glasom rekel, da so Italijani tudi ljudje in ranjenec, da je ranjenec, je bila opozicija strta. Dohod do Italijanov je bil igrača. Razen nekaj mož straže so se ostali odpeljali proti Italijanom.

Niši so prve koline; vsega skupaj je bilo sedem mož prevrženih po jarku. Le trije so bili še živi, toda eden izmed njih je ležal že v zadnjih zdihljajih. Svinčenke so jih takorekoko preresetale. Med mrtvimi je bil tudi tisti orjak. Obrazi mrtičev so bili začudeni, iznenađeni. Toroj niso pričakovali smrti. Njihova trupla so bila še topla in kri je še čisto sveža curljala iz številnih ran. Janoda, Amun in Palir so skušali dvigniti prvega ranjenca, mladega rejenega črnogledca. Komaj so se ga pa dobro dotaknili, je zastokal s presunljivim glasom:

«Mamma mia, mamma mia...»

Izpustili so ga in občepele na tleh.

«Mater kliče,» je dejal Demark, ki je znal italijanski.

Iz lakta mu je tekla kri po kosmati koži, toda očitno to ni bila edina rana, ker se ni mogel držati na nogah. Našli so, da je ranjen tudi na nogah. Demark in Rainer sta vzdramila iz omočice drugega ranjenca. Bil je že bolj prileten mož, ki je imel dve rani v nogi. Ko je poleg sebe zagledal dva Avstrijca je zaklel:

«Maledetta la guerra!»

«Kaj pravi?» je Rainer vprašal Demarka.

«Vojno preklinja,» je razložil Demark na ves glas.

«Kdo pa jih je silil v vojno — Italijane?»

«In kdo je silil nas?»

Tretji ranjenec je imel prevotljene tudi prsi in ni mogel spraviti razumljive besede iz ust. Njegove ure so bile štete. Mrtvi Italijani so bili izdelani čisto drugače. V naglici so obvezali ranjence — tudi tretjega, nad katerim so vsi obupali. Dva, ki sta bila laže ranjena, sta kmalu sedla in se naslonila na steno jarka. Gledala sta pa še vedno zelo mračno in nezaupljivo. Ko jima je

Amun pomolil ruma, ni hotel nobeden piti, misleč, da jih hočejo Avstrijci zastrupiti. Demark je vzel čutaro ter vžil vase požirek.

«Vidita, da nistrup!»

Nato sta pila tudi Italijana.

Kljub temu da so bili na razvalinah lastnih kolon, jih je ob zavesti tega, kar so storili za ranjence, prevzelo toplo, samozadovoljno čustvo, kakor da so se oddolžili za to, kar so zakrivali. Potem se je bilo treba spraviti iz nesrečnega jarka, ki je gotovo visel kot odtrgana perot med obema linijama. Laže ranjena so s težavo spravili v kaverno, mrličie in tretjega ranjenca pa so pustili tam; zanj ni bilo nevarnosti, da pobegne. Če dočaka večera, dobro, spravili ga bodo o mraku iz jarka, če ga pa najdejo trdega, ga bodo z ostalimi vred zagrebli.

Palir in Stefanič sta zadnja odšla iz jarka kolon.

«Veš kaj Stefanič,» je Palir zaupal svojemu tovarišu, «če bi bili mi vsi, kar nas je bilo, streljali v Lahe, bi gotovo niti eden ne ostal živ...»

Ko se je zmračilo, so odšli Janoda, Barfuss, Amun, Demark in Rainer k Italijanom, da jih zagrebejo. Res, tretjega ranjenca so našli že mrtvega. Moj bog, saj mu nihče ni mogel pomagati. Nekaj jih je stiskalo za grlo in hiteli so na vso moč izvrševati svojo dolžnost. Tako blizu res ni mogoče pustiti nepokopanih mrtvih trupel. Almer jim je še naročil, naj poberejo legitimacije in kar je kake vrednosti. Te stvari da se bodo s posredovanjem rdečega križa poslale v Italijo.

Toda stikanje okrog mrtvih, nabuhlih udov je bilo priskutno. Komaj da so dvema vzeli ure in orjaku listnico z denarjem, prstane pa, ki so se dvema svetili na rokah, so pustili. Če bi jih hoteli sneti, bi morali rezati prste. Kdo bi to delal?

Četrtega dne čakanja na granato, ki bo prvi roj dvignila v zrak, je vrhovna komanda izdala naslednji komunikacije:

«Italijanska ofenziva na Soči brezuspešna. Razbila se je ob hrabrem zadržanju naših črnovojnih enot. Posebno se je izkazal bataljon št. 100, ki je štiri dni vzdržal v najhujšem ognju in s protinapadom osvojil sektor št. 5 — neko važno točko na hribu svetega Mihaela.»

Ta važna točka je bila kaverna, v kateri je roj štiri dni čakal na smrt...

Ker ni bilo nobenih rezerv na pomoč, je bataljon št. 100 zdržal še naprej, z njim vred pa tudi druge enote tretje infanterijske divizije, ki je prsi svojih vojakov nastavljalala novembrski ofenzivi italijanske armade na hribu svetega Mihaela nad Sočo.

Prihodnji dnevi so bili zopet hujši. Razočaran nad neuspehom, je sovražnik odprl nov, še hujši pekel na hrib. Moštvo, zarito v skalnati svet, se je krčilo od dneva do dneva. Le prvi roj je imel zopet srečo. Na jarek s kaverno, od katerega je bila italijanska linija le dvajset korakov oddaljena, kakor so ugotovili tiste dni, sovražnik ni mogel streljati s potrebno silo. Medtem, ko so drugod letele v zrak cele skrevi kosti, mesa, in cunj, so pri prvem roju še čakali odločitve.

Sesti dan pa jih je lastna komanda spravila pokonci. V jarku se je meglene noči pojavil četovodja Glažer s tremi možmi in s strojno puško... Bataljonska komanda je uvidela strateško važnost v sovražno linijo zaritega konca jarka ter je tam namestila gnezdišče strojne puške. Kaverna se je pokazala kot izvrstno zavetišče. Od tam je bilo, mogoče obvladati cele kose sovražnih jarkov in nekaterim je bilo mogoče šteti rebra prav od boka.

Glažer je prišel s takim nosom, kot bi bil on komandant divizije.

«Spravite vaših sedem češpelj iz kaverne. To je zdaj za nas!»

«Kako!»

Poleg Almerja so stali pred kaverno Stefanič, Palir in Segal.

«Tako! Kaverna je namenjena našemu oddelku. Ali me je tako težko razumeti, frajtar?»

Almer je že cincal, čeprav mu je bilo kaverne zelo žal. Tedaj mu je Segal lokavo skočil na pomoč:

«Almer, ali si dobil kako povelje?»

«Ne, povelja pa nimam!» Almer se je očitno oddahnil. Namesto njega so četovodji odgovorili glasovi treh infanteristov:

«Če naš frajtar nima povelja, nas nihče ne spravi iz kaverne.»

Po teh besedah so vsi trije stopili pred vhod v jamo. Četovodja Glažer je osuplo strmel zdaj v frajtarja, zdaj v vojake pred kaverno, zdaj v svoje tri spremljevalce. Medtem so po jarku ropotale nove postave proti kaverni.

«Kaj pa je?» je vprašal Barfuss. Za njim je bilo videti Amuna, Janoda in potem cel rep drugih.

«Iz kaverne nas hočejo vreči,» je razlagal Segal.

«Kdo?»

«Ti od strojnih pušk!»

«He, he, kdo pa je otel kaverno sovražniku? Ali morda ne prvi roj?»

Četovodja Glažer je bil ves iz sebe. Kaj takega ni pričakoval niti v sanjah. Doma nekje od Idrije, je bil dobra duša in pri svojem moštvu resnično priljubljen. To mu je pa vendarle šlo čez glavo. Poskušal je z lepim:

«Almer, to vendar ne gre! Dobil sem povelje od bataljonske komande, da naj tu namestim strojnico.»

Almer je ostal trdovraten.

«Jaz nisem dobil nobenega povelja. Kaj naj storim?»

Ozrl se je po svojem moštvu, kakor bi iskaj zaslombe.

Moštvo je bilo kakor s kamna.

«Nič ni, mi ne gremo nikamor, dokler nam naš komandant ne zapove!»

Pri tem je tudi ostalo: Glažerju ni ostalo drugega, kakor poslati poslanca nazaj k stotniji, s katero je postojanko vezal zdaj nov, dober rov, ter čakati odločitve. Moštvo prvega roja je že pri sami novici postalo malodušno, čeprav tega ni hotelo priznati, sluteč, da bo igro gotovo izgubilo. Vendar so hoteli braniti svoje pravice do zadnjega.

Med čakanjem nihče ni prijel za delo. Glažer in njegovi tovariši so jih izpraševali, kako je bilo preteklo dni.

«To je treba izkusiti, tega ni mogoče dopovedati!» se je začel v imenu vseh širokoustiti Barfuss. «Sam ogenj, okrog glave ti žvižga, ti pa niti z očesom ne smeš treniti, da bi ne dal sovražniku prilike.»

«Vražje je moralo biti! Tudi mi smo imeli hudiča!» je godel eden izmed Glažerjeve dvojice, Slovenec, infanterist Skobir.

Naposled se je Glažerjev odposlanec vrnil, toda ne sam; z njim sta bila tudi četovodja Rode in lajtnant Hergott. Almer in njegovi so mislili, da se bo izsula nanje ploha psov, kakor sta znala Rode in lajtnant.

Namesto tega ju je bila gola ljubeznivost. Hergott je prijel Almerja za roko ter mu jo navdušeno stisnil, rekoč: «Cestitam vam in vašemu moštvu za to, kar ste v teku zadnjih dni storili za domovino. Kaj takega so zmožni le junaki! Domovina vas ne bo pozabila.» Nato je vsem zaporedoma stisnil roke.

Almerjevi niso mogli svojim ušesom verjeti. Ali je res tak hudič, če se med begom zatečeš v varno luknjo, prečepiš nekaj dni, potem se pa pokažeš, ker hočeš rešiti kožo?

Kljub tej plohi navdušenih besed je roj vendarle izgubil kaverno. Brez potrebe jim je Hergott na široko razlagal, da je postojanka potrebna za višje namene — kaverna in njo varnost je šla rakom žvižgat. In ne le to: imeti poleg sebe tako gnezdo, je skrajno neprijetno, kajti sovražno topništvo tudi ni na glavo padlo, da bi kar tako pustilo lastnim postojankam pljuvati v rebra.

Toda to je bilo prvemu roju prizanešeno, kajti že prihodnjo noč je bil bataljon izmenjan in nadomeščen s svežimi četami. Kar je od bataljona ostalo, je odšlo tja nekam na planoto v okroglo kraško kadunjo.

«Tu si bomo torej izlizali rane,» je dejal Barfuss, ko se je s svojimi tovariši mašil skozi ozka vrata nizke in dolge barake. Taborišče je bilo varno pred topovskim ognjem.

Toda moštvo je bilo tako izmučeno, da se ni za nič brigalo. Prvi dan je spalo kot ubito, ravno tako tudi naslednjo noč. Sele drugi dan so živeji spet pomalem jeli prisluškovati odmevom težkih kalibrov, ki so prihajali iz bližnje planote. Italijani niso točno poznali taborišče ter so šele iskali cilj. Neprijetni so bili šrapneli, ki so prskali nad taboriščem. Pogosto je bezenkalo celo po strehah barak, kritih z železno pločevino. Tem huje pa je hrumelo zadrž, od koder so šele prišli, kajti tam je zopet besnel sovražnikov naval.

Zvečer drugega dne je pridrvel v barako prve stotnije frajtar Kopajnik in zavpil:

«Dva moža od vsakega voda!»

Moštvo, ki je bilo vse brez izjeme že na ležiščih in so nekateri že hrlili, se je potuhnilo. Vsak je poznal tako petje: — enkrat en mož od vsakega voda, potem dva, potem še eden od vsakega roja in kdo ve kam. Nihče se ni zglasil prostovoljno. Nato so komandanti vodov določili ljudi. Almer je vprašal Kopajnika:

«Ali tudi prvi roj?»

«Tudi, brez izjeme!»

Prvemu roju so se nategnili obrazi. Tako je s temi stvarmi: zasluge prvega roja so torej hitro začele plahneti. Včeraj je že šlo, ko so potrebovali od vsakega roja po enega moža za kopanje latrine. Rode je rekel: «Prvi roj je izvzet!» Danes je že vse en host. Almer se je s kislim obrazom obrnil k svojemu roju.

«Kdo pojde?»

Oči, ki so se uprle vanj, so mu odgovarjale: «Kdo bi bil tako neumen zdaj na noč? Sam odloči, kogar misliš.» In res mu ni preostalo drugega.

«Infanterista Amun in Demark!»

Sam ni vedel, kako je izbral ta dva, toda imeni sta bili izrečeni. Amun in Demark sta se dvignila.

«Kaj bo?» je vprašal Demark.

Kopajnik je nevedno skomignil z rameni. Izbrani pa so kmalu izvedeli, da so kolona, ki bo nosila večerjo 17. polku v prvo linijo.

Kopajnik je svojo kolono odpeljal v noč. Pot je bila neprijetna, ker je šlo čez same kotanje, ki jih je svit fronte le tu pa tam presekaval. Pod nebom so se odbijali svi ti žarometov in delali strahotne sence, ki so begale po vsemirju. V neki kadunji je kolona prevzela tovor od kolone mul. Po dolgem čakanju sta Amun in Demark prevzela sod, ki je mogoče držal kakih šestdeset, sedemdeset litrov.

«Pazita na sod! Vidva nosita najdragocenejši provijant,» jima je rekel komandant kolone.

Razpetih, vohajočih nosnic sta zadela tovor na rame. Bil je rum. Sod je počival na dveh drogovih, ki sta jih nosila na ramenih. Nekdo, ki je spredaj nosil nekaj kotel, je vpil:

«Pazita, da ne zaideta!»

Amun in Demark sta molčala. Iz soda je čedalje mičnejše dišalo in oba sta blazno vdihavala omočeni duh, ki je, od koraka do koraka vzbujal neke čudne daljne želje. Kolona se je počasi pomikala skozi prve obronke planote proti zapadu. Na skrajnem robu planote so krvaveli obrisi hribov svetega Mihaela in svetega Martina. Tja je šla pot. V zraku je tulil topniški ogenj in obdelaval planoto na več odsekih. Luč raznobarnih raket, ki je švigala izza obrisov na zapadu, se je zdelo silno blizu, toda to je bila goljufija noči.



Zadnji prizor iz komedije dr. Bratka Krefta »Veleizdajaleca«

## Premiera „Veleizdajalca“

### nov uspeh ustvarjalnosti SNG v Trstu pod režijo avtorja dr. Bratka Krefta

Pred nami živi na odru za en večer čedna nečedna družba ozkih duš, malenkostnih ljudi, ljudi ki se hinavijo, ki so prtljikavo ogabno maščevalni, ki mislijo le na svoje osebne koristi in na koristi svojega sloja, v kolikor so na tega navezani in od njega odvisni, ljudi fraz, brezobzirnih figur, bojazljivcev, omejenih stvorov. Niso si medsebojno prijatelji, le iste težnje so jih dovedle skupaj, ista častihlepa, zaradi katerih se nekateri med sabo na dnu svoje duše ne morejo, ne da bi to pokazali, zaradi katerih bi se radi drug drugemu maščevali in se tudi maščujejo. Zbrali so se, da proslavijo rešitev iz zapora in odhodnico Ivana Tomca, ki ga nobeden ne mara, toda kljub temu so prišli, da ne bi prišlo na dan njihovo izdajstvo. Prišli so, da bi videli na lašne oči, da so se rešili njegovih očitanih, za katere čutijo, da so upravičene, da oddajo svojo hčer bogatejšemu, vplivnejšemu človeku, da pokažejo licemersko svojo zvestobo veri, domu in cesarju, prišli so kljub temu, da jih ni na Ivana nikoli nič vezalo, zato ker jih veže ista prtljikava podlost, ker jih psihološko veže isto izdajstvo Ivana. Ves čas je na odru igra, protigrinja je izven tega prostora, na katerega je dr. Bratko Kreft mojstrsko zgnel vse te ljudi, da nam na tej družbi zgoščeno prikaže gnilobo mnogih, ki so zatajili svetle vzore, ki so se bili pri njih že v preteklosti izprevrili v fraze, v času dogajanja pa sploh popolnoma zašli. Oklenili so se zlaganosti, ki ni mogla narodu prinesiti rešitve. Oni pa o rešitvi govorijo, izven te družbe, izven tega ozkega sveta pa je poštenje, je vera v novo bodočnost, je naprednost, naprednost v tedanjem smislu, ki pa je že zasnutek nove naprednosti, je nacionalna rešitev naroda. To protigrinja predstavljiva Ivan Tomc, ki ga sploh ne zagledamo. To je idejno politični smisel te komedije. Izrasli te družbe pa so se vrinili tudi v poznejše življenje, niso se dali za tretji in marsikdo, ki je tedaj kričal tako kot ti ljudje, je pozneje postal vpliven in ugleden človek v novi državi. Zato ta igra v predvojni dobi ni bila zaželena.

na dan. Medved pripoje na oder z marseljezo, v bolesti zaradi smrti sina se rodi v njem odpor, ki ga pa njegova žena skrbno potlači. Vsakdo teh ljudi je značaj zase, je človek z natančno obrisanimi potezami, zaradi nekaterih skupnih potez v značaju pa je vsakdo obenem tudi tipičen predstavnik svoje vrste figur. Z veliko spretnostjo je Bratko Kreft pregnel vse te ljudi, njihova nastrojenja, njihova dejanja v življenjsko resnično celoto, v verjetno zgožbo in je za vsakega utemeljil njegovo ravnanje. Dr. Miranu Kostanjšku, brezobzirnežu, frazerju, koristolovcu, ki zna tudi zlim dejanjem dati videz dobromamerne, pametne, stvarne, potrebne in vzvišene načelnosti, je dal življenje na odru Rado Nakrst. Počal ga je resnično z dobro masko, s kretnjami, z govorjenjem vseskozi dobro premišljeno. Oglejmo si Brede Stefke Drolčeve. Njena odločitev za Kostanjška ni dovolj utemeljena. Dovede jo do tega vpliv okolja, v katerega je v

svojem hlepenju po udobnosti, po razkošju zašla. Venčar je Brede inteligentna, mlada ženska, Brede trpi hude muke zaradi svojega življenja, zaradi gnilobe, ki jo obdaja in ki jo je okužila. Zato ta odločitev ni povsem verjetna in prepričljiva. Morda bi bilo njeno ravnanje bolj upravičeno, če bi bil avtor nakazal, da je kolebala med Ivanom in Kostanjškom tudi zaradi Kostanjškove privlačnosti. Vsekakor je Drolčeva dokazala obsežno mnogovrstnost svoje ustvarjalne zmogljivosti. Podala nam je Brede z vsemi odtenki njenega značaja, z vsemi nihanji njenega čustvovanja in mišljenja in ustvarila resničen živ lik. Nasprotje med prepričanjem Matije Medveda, da je čistost načel in njihova zmaga na drugi strani, in med njegovimi dejanji: prehod do odpora, izražanje njegovega mnenja o stvarnem stanju stvari, njegov odpor proti c. kr. oblasti, njegovo uklonitev po njegovi ženi, njegovo bolelo, ves kompleks njegove osebnosti je posebil v celoten, dosleden lik Stane Raztresen.

## V Puli je gostovala beograjska opera

Beograjska opera je pretekli petek zaključila svojo turnejo s predstavo Verdijeve opere »Aida« v Puli. Beograjska opera je nastopila najprej v Zagrebu, nato v Ljubljani, Reki in končno v Puli. Za Pulo in za Istro sploh je bil to velik dogodek. Predstave, ki je bila na prostem v areni se je udeležilo od 12.000 do 13.000 ljudi povečini iz Pule, precej pa tudi iz bližnje okolice in nekaj celo iz jugoslovanskega področja STO-ja. Beograjske umetnike so pred pričetkom opere pozdravili predstavniki raznih množičnih organizacij in predstavniki mestnih oblasti, ki so predvsem poučarili zadovoljstvo nad obiskom, katerega namen je v prvi vrsti širiti kulturo med široke plasti ljudstva. Član vodstva beograjske opere pa je v svojem odzdravu poudaril, da je zasluga socialistične Jugoslavije in njene ljudske oblasti, če je danes postala kultura last ljudstva in če ni več privilegij buržoazne kaste.

Umetniško izvajanje beograjske opere je bilo na višini. Predvsem je zadovoljila številne poslušalce Valerija Heybalova v vlogi Aide, basista Cangalović in Cvijič ter posebej še ves baletni zbor. Opera je dirigiral znani jugoslovanski dirigent Krešimir Baranović.

## Slovenska operna tvorba

Vse do 1892. leta, ko je bilo zgrajeno novo slovensko Deželno gledališče v Ljubljani, ni imela slovenska operna tvorba za svoj razvoj niti tehničnih pogojev in niti pravih spodbud. Zato je bila skromna in se je večinoma omejevala na pisanje iger s petjem, ki seveda niso bile v nobenem sorazmerju s takrat že visoko razvito evropsko opero. Ozke, neugodne družbene razmere so izvirni slovenski operi enako kot skoraj vsem ostalim kompozicijskim področjem slovenske glasbe ovirale večji razmah. Skromno so se na njenem področju poskušali skladatelji Miroslav Vilhar, Benjamin Ipavec, Anton Foerster, Fran Gerbič in Viktor Parma. Imed njihovih ustvaritev so predvsem omembe vredni Foersterjev Gorenjski slavček, Gerbičev Kres in Nabor, Parmova Ksenija in Urh, grof Celjski ter Ipavčevi Teharski plemiči. Ta dela so pisana v romantičnem stilu in po tehnični ter oblikovni izdelavi in muzikalnem izrazu niso kdo ve kaj značilna. Muzikalno izstopa med njimi zlasti Gorenjski slavček, ki ga lahko

smatramo v vrsti maloštevilnih slovenskih opernih ustvaritev izpred 1900. leta za najpomembnejšega. V začetku 20. stoletja so se pogoji za razvoj slovenske operne ustvarjalnosti temeljito spremenili. Slovensko meščanstvo, najvažnejši steber takrat naprednega liberalizma, si je utrdilo svoje pozicije, kar je ugodno vplivalo na razvoj vseh panog slovenske kulture in s tem tudi glasbene dejavnosti. Začele so se osnavljati nove glasbene ustanove, moderna glasbena miselnost se je vedno močneje uveljavljala v slovenskih glasbenih krogih in je z Novimi akordi našla plodne možnosti za razširjanje svojih idej. Njihovi glasniki kot so bili Savin, Lajovic, Krek in Adamič, so to novo miselnost povsem utrdili in omogočili, da se je slovenska glasba začela naglo razvijati in je začela dohitevati, kar je zamudila v preteklosti.

zna tako pretvarjati, da pogosto ma zakrije svoje hinavstvo in da večsah človek ne ve, ali govori zares ali se laže. Temu liku, ki ga je v vseh finсах izoblikoval Jožko Lukež, je dodal še neke formalistične kretnje rok, ki vzbujajo vtis birokrata in maziljenost pobožnjakarja, kar izoelastnost vloge še podkrepi brez pretiravanja.

Svitoslav Grialc je v civilu c. kr. profesor, sedaj pa tudi še c. kr. nadpročnik v r. Zanj je njegov stan utvarjeno poslansko, ker je v njem tako okorel, da ga ne razume več, da še v življenju vidi povsod skoro v vseh ljudeh samo dijake, katere sme nahruliti po milji volji pa tudi brez potrebe. On trobi kot trobijo drugi, kot mu ukazuje c. kr. oblast, kateri je tako podvržen da nosi brado kot Franc Jožef. Tako ga je dosledno po zamisli avtorja soustvaril Modest Santic.

Zunanje nekoliko zanemarjenega samca Poldeta Tomšiča, po zunanjem videzu dobrodušnega, debelušastega moža zaradi občutka manj vrednosti, ker se vsi iz njega norčujejo, zamerljivega in maščevalnega je posebil Milan Kosič. Tak je bil, takega smo videli, tak je hotel biti, takemu je dal življenje po avtorjevi zamisli in po svojem tolmačenju.

Režija je bila v rokah avtorja Dr. Bratka Krefta samega. Dal je igri vso potrebno živahnost, pognal je tempo, kjer je komedija to zahtevala, pa ga zopet rahlo zaustavil, da je povečal napetost, vžil je življenje v konverzacijo, spreminjal izmenoma komedijske momente s humorističnimi učinki v tragijska razpoloženja, saj celotna komedija ima občuten in resničen tragični prizvok. (kako se bo n. pr. izteklo Bredevo življenje), u-ravnovesil je medsebojno igro igralcev. Prav izredno sem to občutil v skupinskih prizorih, kjer vsakdo v mirujočem stanju živi in se mu to pozna na drži telesa, na morebitnih kretnjah in na obrazu in ni le toga figura brez vsebine. Kot je komedija v knjigi živa, tako je postala pod njegovim spretnim vodstvom živa tudi na odru.

Insencator Jože Cesar je sodeloval soustvarjalno, njegova inscenacija je podkrepila s prikazanjem meščansko udobnega ambienta iz leta 1914, duhovno nastrojenje komedije. Kreature so sicer izven časovne, vendarle jih je bilo treba prikazati v določenem času, zato da so postale žive in razumljive. K temu so pripomogle tudi obleke, ki jih je izgotovila gledališka krojačnica po osnutkih Marka Dovška in Neve Santicove, in pričeške, ki jih je času primerno izdelala laskuljarka Draga Pahorjeva.

Občinstvo je doumele vsebino igre in uživalo dobro, izrazito, resnično in prepričljivo igro igralcev. Nagrajevalo je igralce z burnim odobravanjem ob koncu vsakega dejanja. Sodelovalo je tudi ono z dajanjem duška sprostitvi svojega zadoščanja in moralne zadostitve svojih teženj po lepoti in dobroti. Iskreno se je zahvalilo ob koncu komedije dr. Bratku Kreftu z odkritosrčnim navdušenim ploskanjem.

V okviru slovenske operne tvorbe je začel uveljavljati nove ideje Risto Savin. Novo smer je nakazal že s svojim odrskim prvencem Poslednja straža, razširil, poglobil in utrdil pa jo je s svojimi nadaljnjimi operami Lepa Vida, Gosposvetki sen in Matija Gubec, s katerimi je ustvaril prve in kvalitetne primere slovenske novoromantične opere. Poslej se pojavljajo vedno češče nova imena in dela na tem kompozicijskem področju pri Slovencih, med njimi Satnpera s Tajdo, Kogoj s Crnimi maskami, Osterc s svojo Iz komične opere in s tako imenovanimi minutnimi operami (Merea, Maska rdeče smrti, Dandin v vicah), Svava s Kleopatrom in Veroniko Dešenisko, Bravničar z operno farso Pohujšanje v dolini Sentflorjanski in s Hlapcem Jernejev, Polič z Materjo Jugovičev in v najnovejšem času z Desetim bratom, Kozina z Ekvilokcijem in Svetel z Višnjani. V vseh teh delih, ki so znatno pomnožila vrsto slovenskih opernih storitev, zasledimo najrazličnejše stilne smeri, ustrezajoče idejnim pogledom njihovih tvorcev. Te opere so pomembni prispevki naši skromni operni literaturi, ki nazorno kažejo bistvo razvojnih pogojev in ustvarjalnih sil na področju slovenske operne tvorbe.

Zelo se je razglabala naša operna ustvarjalnost zlasti po prvi svetovni vojni, ko so se njene razvojne možnosti klub zgolj delni rešitvi slovenskega narodnostnega vprašanja in z njim neposredno povezanih ekonomskih in političnih činiteljev, močno izboljšale v primeri s stanjem v začetku tega in še bolj ob koncu preteklega stoletja. V novi družbeni stvarnosti, ki je nastala z osvoboditvijo po drugi svetovni vojni, pa so te možnosti še neprimerno širše in obetavne, da se bo slovenska operna ustvarjalnost razvijala v polnem poletu in bo prispevala nova, vredna dela, ki bodo hkrati odraz novega življenja.

Ze bežen vpogled v zgodovino slovenske operne ustvarjalnosti dokazuje, da je slovenska operna produkcija toliko zanimiva in kvalitetna, da je vredna polne pozornosti operne reprodukcije. Vedno bolj enakovredno se vključuje v celotno slovensko glasbeno produkcijo in ni dvoma, da se bo njenim najvišje razvitim področjem čimprej tako v pogledu kvantitete kakor kvalitete povsem vzporedila.

Dr. D. CVETKO

## Kulturna kronika

André Gide je priredil za oder svoj roman Les Caves du Vatican. To dramtizacijo bo uprizorila Comédie Française.

Mednarodni gledališki inštitut izdaja mesečnik »Création Mondiales« (Unesco House, 19, Avenue Kleber, Paris-XVI), ki poroča o vseh gledaliških uprizoritvah sveta. Izšlo je do sedaj šest številik.

V Ameriki so v zadnjem času najbolj razširjene tri knjige: Samuel Shellaarboegens, »The King's Cavaliers«, Mika Waitari »The Egiptians«, Daphne du Maurier »The Parasites«. Vsakdo od teh avtorjev je prodal v malo mesecih do en milijon izdovov. V Ameriki imenujejo take knjige »Best-Sellers«.

PROSVETA med ljudstvom

SOLSKE PRIREDITVE IN RAZSTAVE OB ZAKLJUČNIH SOLSKEGA LETA

25. junija je bila šolska prireditev pri Sv. Jakobu. Spored je bil dobro sestavljen in vse točke (petje, samo-spevi, prizorčki, rajanje, simbolične vaje) so bile skrbno pripravljene in posebne pohvale je vredna pravilna in plaglasna izgovorjava.

Predvsem je treba omeniti, da so letos razstave priredili z veliko natančnostjo in da so polagali veliko važnost na narodne motive. To smo opazili tudi na šentjakovski šoli. V istem duhu je bila prirejena tudi razstava ročnih del in risb slovenske nižje srednje šole, ki je tudi pri Sv. Jakobu.

Osnovna šola na Opčinah je pripravila na svoji razstavi tudi domače «Prešernov kotiček». Pod sliko Prešerna so učenke razstavile lutke v narodnih nošah in prepele ročna dela. Tudi učenci višjih in nižjih razredov so se izkazali z lepimi rezbarijami.

Osnovna šola iz Ul. Donadoni je letos razstavila več ročnih del kot lani. Učenci in učenke od III. razreda naprej so se lotili tudi narodnih motivov.

V Trebčah so otroci na koncu šolskega leta nastopili z enodejanko «Sestrin varuh», s prizorčkom «Materi za goda», z rajalnim nastopom «Vile pojejo», z deklamacijama «Kmetijski hiš» in «Zlata ptička». Mladinski zbor je ubrano zapel narodna in druge pesmi.

Naši najmlajši gojenci otroških vrtec v Rocolu in na Kolonkovicu, so pripravili svoji srčkani razstavi ročnih del, pri katerih so pokazali veliko spretnost.

Natančnost in izdelavnost uspešnost pouka ter dela v delavnicah so pokazali dijaki nižje industrijske strokovne šole v Rojanu.

Na Opčinah so v četrtek, soboto in nedeljo 29. junija ter 1. in 2. t. m. šolski otroci nastopili v prosvetnem domu z Albrehtovo mladinsko igro «Sirota Jerica». Učenci so svoje vloge jasno podali v kretnjah in z lepim jasnim govorom.

Sodeloval je tudi mali orkester, ki so ga sestavljali po večini učitelji. Tu pa tam je bilo podajanje učencev pri igri nekoliko deklamatorsko, kar so povzročili verzi. Isto je bilo opaziti včasih tudi pri drugih prireditvah. Treba bi bilo paziti tudi na to.

DELO PIONIRJEV

V nedeljo 2. julija je bila na štadionu «Prvi maj» pionirska prireditev pionirskih družin iz Skoklje in PD «Oton Zupančič». Pionirska družina iz Skoklje je po petju «Pionirske himne» razvila svoj prapor. Skokljani so nastopili z otroško igro «Rdeča kapica», pri kateri so vsi pogumno nastopili in se potrudili biti naravnost, vendar so od časa do časa zašli v deklamatorski ton. V splošnem smo s to predstavo in s to prireditvijo kar lahko zadovoljni, posebno naravno in dobro pa je podala «Rdeča kapica» Dorica z zelo lepo izgovorjavo in z ljubkim in srčkanim nastopom. Pionirčki «Otona Zupančiča» pa so se izkazali z deklamacijami.

Istočasno so Skokljanski pionirji priredili svojo razstavo ročnih del v prostorih v Ul. R. Manna 29. Razstava je prikazala veliko ljubezni do dela, veliko skrbnost pri izdelovanju, točnost, natančnost teh mladih ljudi in smisel za lepoto in skladnost.

PETLETNICA TRZASKEGA KOMORNEGA ZBORA

Uprava Radia Trst II. je 28. junija 1945 priredila izbrano, pestro in skladno oddajo v sponzi goriškega slavčka Simona Gregorčiča. Nastopili so tedaj barkovljanski in šentjakovski zbor, solisti, recitatorji, predavatelj in prvič tudi mešani pevski kvintet pod vodstvom tov. Ubalda Vrabca. Dr. Demšar, tedanji glasbeni ravnatelj je izpodbujal, naj bi kvintet nadaljeval z delom. Da bi postala izrazna sredstva bolj obsežna in zmogljiva je tov. Vrabec kvintet razširil. 24. julija je pelo že 12 pevcev Vrabčev «Slovensko pesem» na Kajuhovo besedilo pri proslavi tega partizanskega pesnika na Radiu Trst II. Tako je nastal Komorni zbor, ki ima danes na sporedu okoli 280 slovenskih narodnih, umetnih in partizanskih



Prizor iz filma «Vtelešeni vrag».

UTELEŠENI VRAG

Francoski film «Vtelešeni vrag» je vzbudil mnogo polemik in zdi se, da obsojajo v tem filmu «amoralisti» predvsem iskrenost in resnico.

Režiser Autant-Lara je vzel snov za svoj film po romanu Raymonda Radigueta, vendar jo je precej po svoje predelal; z globokim občutjem in izredno nežnostjo je prikazal ljubezen med mladeničem Francom in mlado poročeno ženo Marto. Zgodba se odigrava v zadnjem letu prve svetovne vojne in morda je režiser hotel s tem pokazati tudi na zle vplive vojne na moralo zakonov.

Vsa sila filma stoni na nasprotjih; tu nje globoka vdana ljubezen, tam njegovi silni, tremtni izbruh strasti. Izredno močno je tudi prikazano Francovo kolebanje čustev: zdaj največja potrnost, zdaj najdrznejša upornost. Največje vrednosti pa je za film, da je režiser z izredno rahločutnostjo znal prikazati čustvene ekstaze zaljublencev.

In ob koncu filma zopet polno kontrastov: med veselje in hrušč dijakov, ki beže iz šole, ko zvedo,

da je konec vojne, se meša žalost ob pogledu na dolge vrste ranjenec ali: zvonovi vabijo praznovati konec vojne in sredi veselega hrupa prisostvuje Franco pogrebu svoje Marte. Zvok in slika vzbujajo najrazličnejše občutke: najprej bolečino in najvišjo radost.

V filmu nastopata igralca presenetljivih talentov Gerard Philippe in Micheline Presle, kar je poleg drugih vrhlin francoske kinematografije pripomoglo, da velja «Vtelešeni vrag» za enega najboljših vojnih francoskih filmov.

Filmska KRONIKA

Snemalne ekipe slovenskega filmskega podjetja «Triglav filma» so pridno na delu. Tista, ki snema film «Trst», se mudi na Reki, ker ji krivične meje branijo, da bi snemala v Trstu; drugo ekipo pa srečamo na Gorenjskem v Selu

pri Zireh, kjer se pripravlja na snemanje «Visoške kronike».

Med najnovejšimi češkoslovaškimi filmi so naslednji: «Zgodovina borbe šleskih kovinarjev proti nacistom, «Primer dr. Kovarja» o socialni misli medicini ter «Revolucionarno leto 1848».

Charlie Chaplin je osnoval novo filmsko podjetje, ki bo izdajalo stare Chaplinove dolgometražne filmske komedije, ki jih bodo vse na novo izdelali.

Pred nekaj tedni so časopisi mnogo pisali o prvem filmskem nastopu Chaplinovega sina Charlota, ki je igral isto vlogo, kot nekoč njegov oče v filmu «Mestne luči». Zanimivo je, da si je nadel prav tako masko kot njegov oče in da je tudi kar se tiče uspeha dosegel svojega očeta.

V Hollywoodu so ustanovili neodvisno filmsko podjetje: Louis Mailston, Vittorio De Sica in Roberto Rossellini. To podjetje bo snemalo filme v Evropi, in sicer najprej v Italiji.

V Indiji obišče film dnevno približno 420.000 ljudi. V filmskih ateljejih, ki jih je največ okrog mesta Madrasa, je stalno zaposlenih okrog 20.000 ljudi. Pravijo, da indijski filmi po svoji tehnični obdelavi prav nič ne zaostajajo za hollywoodskimi. Težko je le to, da morajo delati filme v sedmih jezikih, od katerih vsakega govore le v enem delu dežele.

Beneški filmski festival bo letos od 20. avgusta do 10. septembra. Anglija je izjavila, da bo sodelovala na tem festivalu pod pogojem, da spremene nekatera pravila.

V Moskvi prikazujejo v dvorani «Stereokino» 3 parne trodimenzionalne filme, in sicer: kratkometražni film o zoološkem vrtu v Moskvi, film o državni umetniški šoli ter o taborniku pionirjev v Arteku. Kakor vemo, je «Stereokino» edini kino na svetu, ki je priljubljen za trodimenzionalne filme. Namesto platna je v tem kinu nameščena steklena plošča. Ker kažejo ljudje za novo tehnično iznajdbo precej zanimanja, filmska produkcija trodimenzionalnih filmov se precej napreduje. Tako je filmsko podjetje Gorki napovedalo tri nove trodimenzionalne filme.



SPORED ODĐAJ V TEDNU od 7. 50. do 13. 7. 50.

Poročila v slovensčini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah ob 7.30) 13.00 19.00 in 23.05.

12.00 Veder opoldanski koncert. 12.30 C. Franck: Simfonične variacije. 13.45 Ljudska univerza (slov). 18.00 Sportni pregled (ital). 19.45 Sindikalna vprašanja (ital). 20.00 Uganite kaj igramo (ital). 20.30 Slušna igra (ital). 22.00 Novo jugoslovansko gospodarstvo (slov). 22.10 Igrajo godalni orkestri.

12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Poje zagrebški vokalni kvintet. 14.00 Igra Mali orkester Radia Ljubljane. 20.00 Hrvatski kulturni pregled (hrv). 20.45 Politični pregled (slov). 21.00 Veder sobotni večer (slov). 22.00 Potovanja po socialistični Jugoslaviji (ital).

8.15 Priljubljena orkestralna glasba. 9.00 Kmetijska ura (slov). 9.30 Kmetijska ura (ital). 10.45 Oddaja za Bujšino. 11.45 Našim ženam (slov.). 13.30 Pionirska ura (slov). 14.00 Glasba po željah (ital). 17.00 Oddaja za podelje (slov). 19.45 Slovenske narodne in umetne pesmi. 20.15 Iz Griegovih skladb. 20.45 Politični pregled (ital). 21.00 Iz opernega sveta. 22.00 Sportni pregled (ital).

12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Pevski koncert Kozem Rožice. 13.45 Jezikovni pogovori (slov). 14.00 Diabelli: Sonata v A-duru, izvaja kitarist Stanko Prek. 17.30 Sportni pregled (slov). 18.15 Odlomki iz Mascagnijeve opere «Cavalleria rusticana». 20.15 Cajkovski: Violinski koncert v D-duru. 20.45 Iz Tržaškega ozemlja (slov). 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (hrv).

12.00 Opoldanski koncert. 13.15 Pevski koncert tenorista Aleksandra Boštjančiča. 13.45 Kulturni pregled (ital). 19.45 Kulturni pregled (slov). 20.00 Opera. 22.30 Nočni koncert.

12.00 Opoldanski koncert. 14.00 Igra veseli kvintet. 17.45 Pojejo italijanski zbori. 18.15 Iz del J. S. Bacha. 19.45 Pojejo «Fantje na vasi». 20.30 Radijski obzornik 1950 (ital). 21.00 Slušna igra (slov.). 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital). 22.15 Iz Smetanovih oper.

pozicija brezizgledna. Ruska igralca je napad zelo spretno izvedla. Režitev študije Beli: Kg7, f4, g5 (3) Crni: Kd1, Td8 (2) Beli na potezi dobi. 1. f5 Ke2 2. f6 Kf3 3. f7 Kg4 4. Kf6! Kh5 5. g6 Kh6 6. g7 Kh7 7. f8D Tf8: 8. g8: Tf! in mat v naslednji potezi.

Jugoslovansko moštvo je zmagovalno zaključilo svojo turnejo v borbi z reprezentancami Švedske, Finske in Nizozemske. Rezultati dvokrožnih maachev so: 13 in pol: 6 in pol, 16:4 in 14 in pol; 5 in pol ali skupaj 44:16 v korist jugoslovanskega moštva. Z upoštevanjem zmagovitega radio dvoboja z reprezentanco ZDA 11 in pol: 8 in pol ter dvoboja s Švicjo in Avstrijo, ki so bili letos odigrani, moremo smatrati jugoslovansko moštvo kot drugo najboljšo na svetu. Zato nastopa Jugoslavija na letošnji šahovski olimpijadi v Dubrovniku kot favorit.

Beograd - Pariz 5 1/2 : 2 1/2

Na povratku v domovino so odigrali člani državne reprezentance, ki žive v Beogradu, ter mojster Tot prijateljski enokrožni dvoboj z reprezentanco Pariza na 8 deskah. Za Pariz so med drugimi igrali tudi vele mojster dr. Bernstein, vele mojster dr. Tartakower, internacionalni mojster Rossolimo, uradni prvak Francije Hugot in francoska prvakinja g-a Sodat. Za Beograd so bili uspešni Gligorič, ki je premagal dr. Bernsteina, Matanovič, Nedeljkič, prof. G. brovšek in mladi Ivkov, remiziral je mojster Tot. Dr. Tartakower je premagal dr. Trifunoviča, Rossolimo pa Milica. Po končanem dvoboju je odpotovala državna reprezentanca v domovino.

SICILIJANSKA OBRAMBA

Na letošnjem ženskem svetovnem šahovskem prvenstvu v Moskvi je bila odigrana sledeča zanimiva partija. Sicilijanska obramba. Bela: Rubcova (ZSSR) Crna: Karf (ZDA) 1. e2-e4 c7-c5 2. Sg1-f3 d7-d6 3. d2-d4 e5-d4 4. Sf3-d4 Sg8-f6 5. Sb1-c3 g7-g6 6. Lc1-e3 Lf8-g7 Napaka je 6... Sg4? zaradi 7. Lb5+ in bela dobi.

7. f2-f3 Bela zavaruje središča in pripravlja glavni napad s kmeti g in h na rohadno pozicijo črnega kralja. Ta metoda je zelo poučena. 7... De7 23. Lg7: Dg7: 24. Sf5! in črna je v velikih težavah. 23. Dd2-d3: Lg7-h6: Na 23... b4 sledi 24. Lg7: Kg7: 25. Sf5+! 24. Th1-h6: Dosežna je idealna pozicija, obe odprti liniji g in h morata odločiti. 24... Dd8-f6 25. Kc1-b1 Te8-e7 Potrebno zaradi grožnje 26. e5

pesmi ter srbskih, hrvatskih in ruskih. Zbor je stalno tedensko pel na Radiu Trst II, pozneje pa na Radiu jugoslovanske cone Trsta in je že večkrat gostoval v Jugoslaviji. Zadnja njegova turneja je bila letos maja meseca v Zagrebu in Beogradu, kjer so se glasbeni strokovnjaki zelo laskavo izrazili o petju tega zbor. Priredil je za časa svojega obstoja skupno z našimi solisti vrsto koncertov po naših večjih in manjših krajih.

ORKESTER LJUBLJANSKE FILHARMONIJE je pod vodstvom dirigenta Jakoba Cipčija priredil v soboto na Titovem trgu v Kopru krasen koncert. Isti program je orkester ponovil v nedeljo v Portorožu. Udeležba in zanimanje je bilo v obeh krajih prav lepo. Kdaj bomo v Trstu deležni teh dobrot (opere, orkestra, zborov itd.)?

9. g2-g4! Sb8-c6 10. h2-h4 Sf6-d7 11. h4-h5 Sd7-f8 12. h5-g6: f7-g6! Slabo je 12... hg6! 13. Sc6: bc6: 14. Lh6 z odločilnim napadom. 13. Lf1-c4+ e7-e6 14. 0-0-0 Sc6-e5 15. Lc4-e2 Se močnejše je bilo 15. Lb3 in po 16. Tdgl napadati s f kmetom. 15... a7-a6 16. f3-f4 Se5-f7 17. f4-f5 Bele figure morajo imeti proste diagonale in linije, zato mora beli razbiti črne kmete. Le tedaj je mogoč direktni napad na črnega kralja. 17... e6-f5: 18. g4-f5: b7-b5

19. Td1-g1 Le8-b7 20. f5-g6: h7-g6: Se slabše je 20... Sg6: zaradi 21. Lh5. Beli je dosegla zaželjeno pozicijo. Postojanka okrog črnega kralja je razbita. Slediti mora sedaj glavni udar. Kmeta na e4 pa mora prej zavarovati. 21. Le2-d3 Sf7-e5 22. Le3-h6 Se5-d3: + Z namerom, da odmakne belo damo z nevarne diagonale. Mora pa zato zamenjati močnega škakača za nedelavnega lovca. Vendar boljše poteze črna nima n. pr. 22... De7 23. Lg7: Dg7: 24. Sf5! in črna je v velikih težavah. 23. Dd2-d3: Lg7-h6: Na 23... b4 sledi 24. Lg7: Kg7: 25. Sf5+! 24. Th1-h6: Dosežna je idealna pozicija, obe odprti liniji g in h morata odločiti. 24... Dd8-f6 25. Kc1-b1 Te8-e7 Potrebno zaradi grožnje 26. e5 27. Tg6+ Te7-h7 26. Sd4-f5 Df6-e5 27. Sc3-d5 Kg8-h7: 28. Th6-h7: Kg8-h7: 29. Dd3-h3+ Kh7-g8 30. Sd5-e7+ Kg8-f7 31. Se7-g6: Dc5-e5 Po 31... Sg6: bi belj hitro odločil partijo z 32. Dh7+ Ke8. 33. Tg6: itd. 32. Dh3-g3 Kf7-e6 33. Sg6-f4+ Ke6-d7 34. Tg1-h1 Lb7-e4: 35. Dg3-g7+ Kd7-c6 36. Td1-d6!+ Dc5-d6: Druge obrambe pač nima. 37. Sf5-d6: Ta8-d8 Na Kd6: sledi 38. Dd4+ itd. 38. Dg7-b7+ Seveda ne 38. Sc4? zaradi Td1 mat. 38... Kc6-d6: 39. Db7-e4: Kd6-c7 40. Sf4-d5+ Kc7-c6 41. Sd5-f6+ črna se vda, ker je

## Brazilijska, Španija, Švedska in Urugvaj v finale svetovnega nogometnega prvenstva

Po obojestranski odlični igri je enajstletna Brazilija premagala Jugoslavijo z rezultatom 2:0 (1:0)

V nedeljo so se odigrale zadnje izločilne tekme svetovnega nogometnega prvenstva. Pravico vstopa v finale so si pridobile reprezentance Brazilijske, Španije, Švedske in Urugvaja. Tega dne sta se v S. Paolo srečali Italija in Paragvaj. Tekma se je končala z zmago Italijanov z rezultatom 2:0 (1:0). Igra obeh ekip je bila tehnično dobra, zmaga Italije pa je odločila vstop Švedske v finale. Urugvaj je igral z Bolivijo dokaj monotono in enostransko ter se mu za zmago ni bilo treba posebno mučiti. Z rezultatom 8:0 in z edino izločilno tekmo se je plasiral v finale. Tekmi Svica: Mehika (2:1) ter Čile: ZDA (5:2) nista bili za finale prav nič pomembni.

Med finalistami pogrešamo doslej najmočnejšo prvakinjo v svetovnem nogometu Anglijo. Angleška reprezentanca je na svetovnem prvenstvu doživela kar dva poraza. 27. junija je igrala z ZDA (1:0), ki ne veljajo med športsko javnostjo za nobeno silo v nogometu. Američani so bili v igri izredno hitri zaradi česar se Angleži niso takoj znašli, zapravili so celo nekaj v začetku prvega polčasa priložnost za gol. Usodni gol je v 33' zabil Američan Souza. V nedeljo so se angleški nogometaši v Rio de Janeiro srečali s Španci. Tudi to igro so izgubili z rezultatom 1:0 in tako izpadli iz finala. Edini gol vse tekme, ki ga je zabil Spanec Zarra, so Angleži sprejeli hladnokrvno, a je preteklo nekaj dragocenih minut, da so se zbrali in začeli z zelo dobrimi napadi, na katere pa so Španci odgovorili z odlično obrambo. V 25' drugega polčasa so španski nogometaši že bili gospodar terena, kljub temu pa so izgubili marsikatero lepo priložnost, ki bi njih uspeh še bolj povečala.

Največje zanimanje v vsem prvenstvu je vzbudila vsekakor izločilna tekma med Brazilijo in Jugoslavijo. Se nikoli ni prisostvovalo nogometni tekmi toliko ljudstva, kakor v soboto. Nad 170.000 gledalcev je do znanega kotička napolnilo ogromni stadion, vstopnice so razprodali za 150 milijonov lir. Vsa ta ogromna masa ljudi je glasno izkazala svoje simpatije za domače moštvo.

Jugoslovani so nastopili v začetku igre samo z 10 igralci, ker se je Milič ob vходу ranil v glavo in je prišel na igrišče s 6 minutno zamudo. Medtem pa je Brazilc Ademar že zabil prvi gol. Jugoslovani so sicer reagi-

rali na nasprotnikove napade s protinapadom, toda Brazilci so se znali odlično braniti. V drugem polčasu se je napetost igre še povečala, brazilski nogometaši so se v igro še bolj zagrizli in v 24' je Zizinho dosegel z drugim golom zmago svoje reprezentance, s tem pa je dosegel tudi vstop Brazilije v finale. Jugoslovani so dali iz sebe vse kar so mogli, ves čas igre niso niti za hip izgubili dobre volje in vztrajnosti, toda pred nasprotnikovo boljšo igro so morali kloniti.

Kvalifikacijska lestvica:

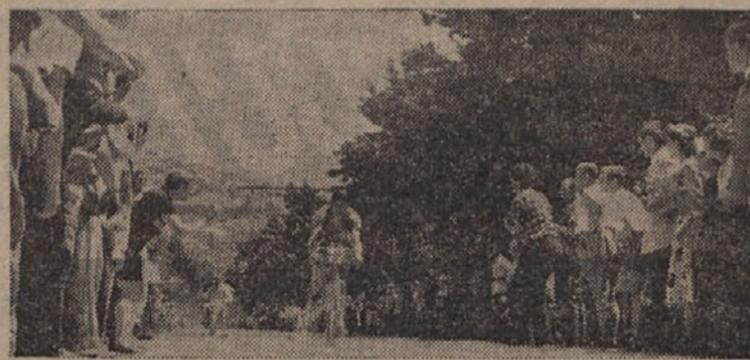
I. SKUPINA	
Brazilijska	3 2 1 0 8 2 5
Jugoslavija	3 2 0 1 7 3 4
Svica	3 1 1 1 4 6 3
Mehika	3 0 0 3 3 10 0
II. SKUPINA	
Španija	3 3 0 0 6 1 6
Anglija	3 1 0 2 2 2 2
Čile	3 1 0 2 5 6 2
ZDA	3 1 0 2 4 8 2
III. SKUPINA	
Švedska	2 1 1 0 5 4 3
Italija	2 1 0 1 4 3 2
Paragvaj	2 0 1 1 2 4 1
IV. SKUPINA	
Urugvaj	1 1 0 0 8 0 2
Bolivija	1 0 0 1 0 8 0

### ODHOD NOGOMETNIH REPREZENTANC IZ RIA

Nogometne ekipe, ki so bile izločene na tekmovalju za svetovno nogometno prvenstvo so deloma že odpotovali iz Rio de Janeiro. Italijani so odpotovali v dveh skupinah, ena 3. druga 4. julija, Paragvaj in Mehika 5. julija, Čile in Bolivija 6., jugoslovanska ekipa pa odpotuje danes. Nogometaši ZDA bodo pred odhodom odigrali v Braziliji še eno tekmo.

## Švicar Koblet se je spet uveljavil

Preteklo soboto je bila končana velika kolesarska dirka okoli Svice s polno zmago Švicarja Kobleta (53:28,51), zmagovalca 33. kolesarske dirke po Italiji. Hugo Koblet je tretji dirkač, ki se mu je do sedaj posrečilo v kratkem razdobju doseči prvo mesto v dveh velikih dirkah. Pred njim sta isti uspeh dosegla Italijana Valletti (1938) in Bartali (1946). Kobletov oster nasprotnik v tej dirki je bil Luksemburčan Goldschmidt, ki je zasedel v lestvici drugo mesto (53:5,49), tretji je Italijan Ronconi 53:16,16.



Množica gledalcev je v Portorožu z navdušenjem sprejela tekmovalce kolesarske dirke «Po Hrvatski in Sloveniji». Na sliki vidimo zmagovalca dirke Italijana Fantija tik pred ciljem

## Dirka «Po Hrvatski in Sloveniji» zaključena z veliko zmago Italijanov

Odličen plasman Tržačanov; Jugoslovani Varga na drugem mestu za Italijanom Fantijem; Zmagovalec kriterijske vožnje Jugoslovani Bat Milivoj

Predzadnja etapa velike kolesarske dirke «Po Hrvatski in Sloveniji» je tekla iz Portoroža do Boveca in je bila dolga 212 km. Startalo je 51 dirkačev, med katerimi je bil prvi na vrsti zadnjeplasirani Avstrijec Huebel. Prva poletapa do Sežane je bila precej naporna in je zahtevala v tej hudi vročini mnogo vzdržljivosti. Prvi je prispel zmagovalec zadnjih dveh etap Italijan Fantij v 2:18, 52, za njim pa Bosi v 2:20,11, 3. je bil Luksemburčan Scheer, Malabrocca peti, 14. Fontanot 2:30,36, 20. Colja 2:32. Po počitku v Sežani so kolesarji nadaljevali pot v Bovec, kamor je spet prispel prvi Fantij, sledil pa mu je le za dolžino kolesa Jugoslovani Grajzer. Končni rezultati šeste etape so naslednji: 1. Fantij 7:14,46; 2. Scheer 7:17,31, 3. Malabrocca, 4. Cargioli, 5. Arduino, 6. 7:21,36 Sironi, 8. Coretti 7:22,15.

Najtežja etapa, ki je zahtevala največ napora, je bila zadnja, ki je vodila iz Boveca preko 1650 m visokega Vršiča do Ljubljane. Poleg naporne proge je mučila vozače še huda vročina, zaradi katere je moral od izčrpanosti prekiniti dirko Jugoslovani Grajzer. Skupina dirkačev, ki je od starta vozila strnjeno, se je začela trgati od Trente dalje. Vodil je Grajzer, takoj za petami pa sta mu bila Arduino in Fantij. Preko Vršiča je prvi prispel Malabrocca, s čimer si je pridobil dragocene tri minute. Ostali tekmovalci so ga kmalu došli in prehiteli, tako da sta vodila Fantij in Jugoslovani Varga, za njima pa Malabrocca, Cargioli, Arduino, Sironi, Co-

lja in Fontanot. Tik pred ciljem je Fantij z veliko brzino prehitel Varga in privozil prvi v Ljubljano. Sledili so mu Varga, Malabrocca, Cargioli, Scheer, Arduino, Fontanot, Sironi, Ročič (JD), Colja.

Zmagovalec V. dirke okoli Hrvatske in Slovenije je postal Italijan Fantij 35:12,27; 2. Varga (J) 35:25,29; 3. Malabrocca (I) 35:36,24; 4. Cargioli, 6. Arduino (oba I), 6. Sironi (J), 7. Colja (TA) 1:03,29, 8. Fontanot 1:05,32; 9. Scheer (Luks.); 12. Cok, 14. Francoz Cavanna, 25. Sclauzero (A) 2:27,06 itd.

Tudi med moštvi je zmagala Italija: Fantij, Cargioli, Arduino v 10:01,32; 2. Trst: Colja, Fontanot, Cok v 109:11, 31, 3. Jugoslavija Sironi, Petrovič, Grajzer v 109,14,57.

Tržačani so se kot moštvo zelo dobro izkazali, najboljši pa so bili šele v zadnjih etapah, kar je dokaz, da imajo vse premalo treninga. Izmed posameznikov se je z izredno trdno voljo, kljub ranjenemu kolenu, izkazal Colja, veliko vztrajnost pa je pokazal tudi Fontanot. Tako so tudi to pot naši kolesarji častno zastopali svoje ozemlje in si drugo mesto popolnoma zaslužili.

Jugoslaviji se tudi letos kljub dobrim dirkačem ni posrečilo zasedeti prvega mesta. Od inozemskih ekip je bila najboljša luksemburška, med Francozi je bil najboljši Cavanna, zelo pa so razočarali Avstrijeci. Samo trije od njih so vzdržali do konca tekme in prvi med njimi Stephan je zasedel komaj 33. mesto.

## «MLADOST» v Avstriji

V Graecu je bilo mednarodno atletsko tekmovanje, na katerem so nastopili poleg avstrijskih tekmovalcev tudi atleti zagrebške «Mladosti». Bil pa je prisoten tudi Italijan Beppo Tossi, tretji metalec diska na svetu in drugi na londonski olimpiadi. Nekaj rezultatov: 100 m: 1. Gassner (A) 11,1; 2. Relja (M) 11,2. 400 m: 1. Relja (M) 51,2. 1500 m: 1. Perz (A). 110 m za preke: 1. Krenn (A). Skok v daljino: 1. Urblič (M) 660; Skok v višino: 1. Sturm (A) 185. Kladiivo: 1. Galin (M) 49,56; Tossi 42,62. Disk: 1. Test (I) 49,40. Zenske: 100 m: 1. Sumak (F) 12,9. Skok v daljino: 1. Sumak (M) 521.

## Jugoslavija-Belgija 113-92

1. in 2. julija je bil na igrišču Partizana v Beogradu dvoboj atletskih reprezentanc Jugoslavije in Belgije, ki se je končal z zmago Jugoslavije s 113:92 točkami. Kljub zelo hudi vročini so bili doseženi prav dobri rezultati, dosežen pa je tudi bil nov državni rekord na 800 m, ki je za dve desetinki sekunde boljši od Cerajevega državnega rekorda. Postavil ga je Jugoslovani Hanc.

Nekaj rezultatov: 100 m z ovirami: 1. Braekmann (B) 15,1, 2. Zurkovič (J), 15,6. 100 m: Brnad (J) 11; 2. Verculsse (B) 11. Skok v višino: 1. Delleliene (B) 190, 2. Boškovič (J) 185. 1500 m: 1. Herman (B) 3:52,2; 2. Langenus (B) 3:52,6. Kroglja: 1. Sarčević (J) 15,20, 2. Krupalija (J) 14,42. 400 m: 1. Račič (J) 49,3; 2. Soeteway (B) 49,7. 10.000 m: 1. Everaer (B) 31:57; 2. Mihalič (J) 32:00,4. Disk: 1. Zerjal (J) 48,41; 2. Kinsinger (B) 44,33. Trosek: 1. Zagorc (J) 14,31; 2. Hersens (B) 14,11. 4x100 m: 1. Belgija (Vande Wille, Braekman, Linsen, Vercurisse) 42,4. 400 m z ovirami: 1. Zupančič (J) 55,5; 2. Demoor (B) 55,8. 800 m: 1. Hanc (J) 1:53,7. 2. Bruis (B) 1:53,7. 200 m: 1. Linsen (B) 22,4; 2. Pecelj (J) 22,6. 3000 m: 1. Segedin (J) 9:06,6; 2. Schoonjan (B) 9:26,8. Kladiivo: 1. Gubijan (J) 53,74; 2. Haes (B) 48,48; 8000 m: 1. Reiff (B) 14:45,8; 2. Ceraj (J) 14:52,2. Skok ob palici: 1. Dušanović (J) 380, 2. Venherk (B) 370. Koplje: 1. Belec (J) 60,80; 2. Dangubič (J) 60,62. Skok v daljavo: 1. Miličević (J) 6,77; 2. Herssens (B) 6,70.

## «ZAGREB» v Italiji

Atletska ekipa «Zagreba» je pretekli ponedeljek gostovala v Italiji. V Trentu so nastopili proti tamkajšnji atletski ekipi ATA, ki zavzema v italijanskem atletskem prvenstvu peto mesto. Srečanje se je končalo z zmago Italijanov z 31:78. Tekmovanje bi moralo vsebovati vse točke, ki so na programu olimpijskih tekem, ker pa so Zagrebčani prišli en dan prekasno, je bilo tekmovalje zgoščeno, kar je bilo ekipi ATA vsekakor v prid. V zagrebški ekipi sta nastopila kot gosta Ceraj in Marčelja.

V Beogradu gostuje nogometno moštvo «Makabi» iz Tel Aviva. Svojo prvo tekmo je odigral z beograjskim «Partizanom», ki ga je premagal z 2:0. Moštvo «Makabi» se bo zadržalo v Jugoslaviji delj časa in odigraje tudi več tekem.

# UGANKE ZA BISTRE GLAVE

## KRIŽANKA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
14							15				16		
17						18					19		
20						21				22			
23		24		25					26				
27		28		29				30	31				
		32	33					34		35		36	37
38	39							40	41		42		
43						44			45			46	
47						48						49	

Vodoravno: 1. posekana gozdna strmina, 3. pouk, 12. znak za kemično prvino, 14. knjiga Ivanca Cankarja, 15. kemična prvina, 17. za gozdarski napredek zaslužni možje, 19. zelenjavna juha, 20. vrsta pesništva, 21. naelektreni atomi, 22. ptica, 23. staroegipčansko božanstvo, 24. umetnikova delavnica, 26. vrtni pridelki, 27. okrajšava za anketa, 29. doba, razdobja, 30. enote arabske denarne veljave, 32. ptica; rastlina, 35. zglajene,

zravnane, 38. del Azije (množ.), glej 23. vodoravno, 42. vrsta tkanine, 43. zemeljske odvočne naprave, 44. stara označba za najmanjše novce, 46. osebni zaimek, 47. pozdrav, 48. mesto na Siciliji (for.), 49. računsko znamenje. — Navpično: 1. pokolenje, 2. nasilno razlaščen, 3. zasledovanja, 4. Odissejeva domovina, 5. bralci, 6. podredni veznik, 7. profesionist v kovinski stroki, 8. predlog, 9. turški fevčalec, 10. romanski spol-

nik, 11. umetniško lončarstvo, 12. velika roparska mačka, 13. erotično čustvo, 15. profesionist v rudarski in gradbeni stroki, 16. žensko ime, 18. vzklik, 22. drgniti, odirati, 25. jezero in država v ZDA, 26. ključača, poganjajoča, 28. vrsta psov, 31. predlog, 33. moško ime, 34. grški bog vojne, 36 rimski bog ljubezni, 37. žensko ime, 39. predlog, 41. veznik, 44. znak za kemično prvino, 45. veznik.

## Posetnica LEA KALT

Raj je ta tovarišica po poklicu?

## Izpopolnjevalnica

1. P O . . . . .  
 2. . P O . . . . .  
 3. . . P O . . . . .  
 4. . . . P O . . . . .  
 5. . . . . P O . . . . .  
 6. . . . . . P O . . . . .  
 7. . . . . . . P O . . . . .  
 8. . . . . . . . P O . . . . .  
 9. . . . . . . . . P O . . . . .

AAAAAAAAA CC DDDD EEEEEEE  
 EEEE GG H IIIII KKK LLLL  
 NNN OO P RRRRR SSSSS TTTT  
 TTT UU VVVVVV

1. pripadnik evropskega naroda; 2. med do - in popoldanskim; 3. objaviti 4. pravljica; 5. nabavljati za denar; 6. nacistični policist; 7. angleško mesto; 8. mesto na Krimu; 9. definirati (narobe).

## REŠITVE

Zlogovna križanka  
 VODORAVNO: 1. Marica; 3. naš; 5. Tebe; 6. nelepa; 7. sobota; 8. Timava; 10. Vače; 12. kani; 13. jetika; 14. Japodi; 17. solata; 19. parada; 20. Jože.  
 NAVPIČNO: 1. matematika; 2. ribe; 3. naletavati; 4. šipa; 6. nebo; 7. sva; 9. manija; 11. čekani; 13. jedila; 15. posoda; 16. rupa; 18. Tajlo.

Sestavljalnica  
 1. Prešeren, 2. Pitagora, 3. Nekrasov, 4. Petrarca.

**LJUDSKI TEDNIK**  
 Odgovorni urednik  
**KAVS FRANC**  
 Tiska z dovoljenjem AIS-a  
 Tržaški tiskarski zavod  
 v Trstu, ulica Montecchi 6  
 Rokopisi se ne vračajo

**KINO PROGRAM**

Laži vedno in povsod. Toda kadar lažeš, laži tako, da boš sam verjel v to, o čemer lažeš. Izpolnjuj to moskovsko zapoved, da boš vreden večnega poveljanja in kominformističnega blagoslova. (Ena izmed kominformističnih zapovedi).



**VSAK TEDEN ENA**

Filodrammatico: «Nemogoča dogodivščina». (Dokumentarni film o resoluciji Kominforma). Viale: «Pod dvema zastavama». (V glavni vlogi Francesco Gombacci).



piše

**PEPI**

Ljuba Pepa. Le pomisli, zopet z vojno nam grozijo in že vsak na svojem koncu z bombami na nas prežijo

oni z vzhoda in z zapada drugi. Gre se za Korejo, kjer odnehat prvi noče, drugi pa menda ne smejo

kazati pri tem slabosti. In tako so se zapletli v težke boje tam na vzhodu, kjer baje so že zavzeli

severnjaki cela mesta. Tu pri nas si ne želimo ne napadov ne spopadov, saj že itak, kar živimo,

v vednih sporih smo med sabo. Vendar tudi tu ni malo takih, ki želijo vojno. Kajpada za lastno šalo

oni so že poskrbeli in če hujskajo k pretepu, gre zato, da zadostijo nenasitnemu pohlepu

po zaslužku in oblasti. Kominformovski bojarji so med temi v prvi vrsti. Kot izvirni mesarji

in nasim pretepači so trenutno pač ostali brez primernega opravka. Z novo vojno bi postali

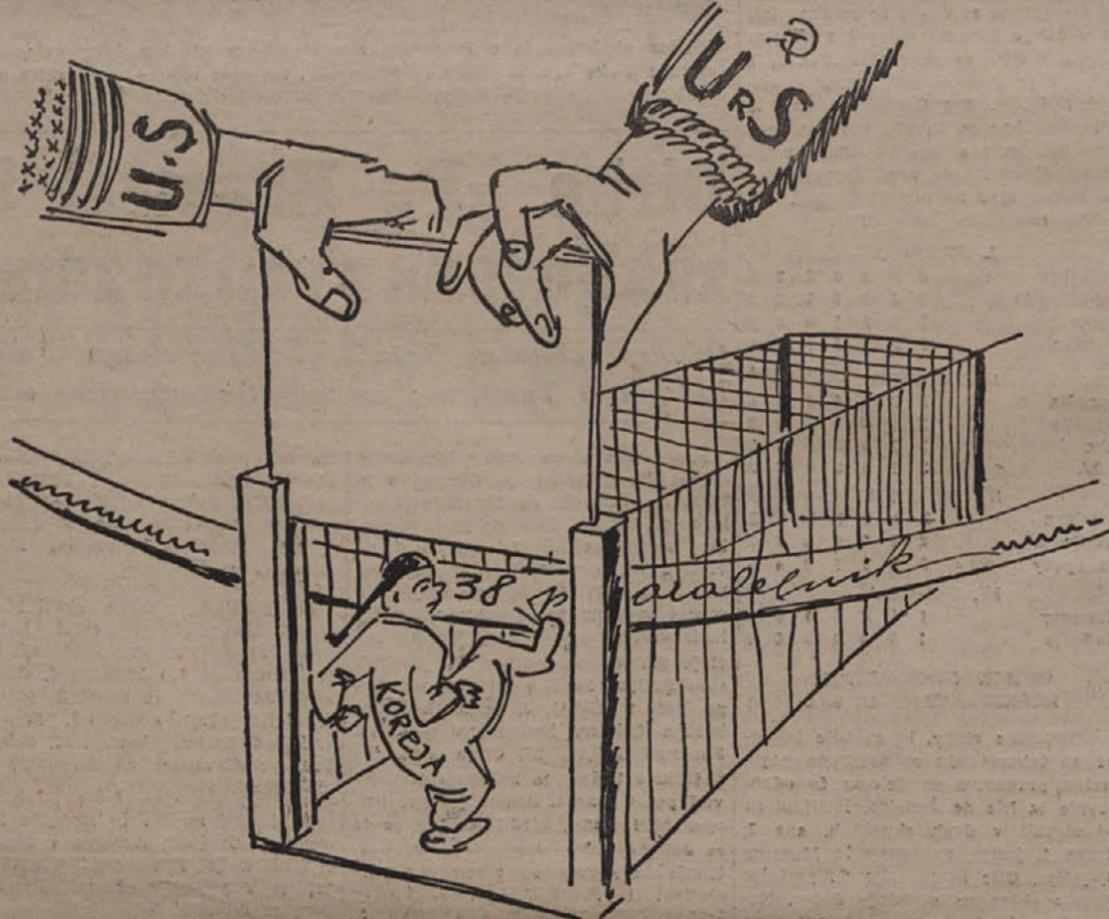
marsikom spet potrebni; znova bi lepo živeli kot poklicni ovaduh, kajti «militi, fedeli»

v tem imajo staro prakso: za laži in klevetanje so že nekajkrat dobili pred sodiščem vse priznanjel

Prav nazadnje prejšnji teden, ko so «Delu» naložili čedno globo za lažnivost in mu hkrati naročili,

**KOREJSKA STRATEGIJA**

Vojna na Koreji je posledica protimirovne politike interesnih sfer.



Past, ki je bila nastavljena korejskemu ljudstvu.

naj prekliče, to kar piše. Bržkone bi po postavi «Delu» moralo pod vsakim člankom, ki ga kdaj objavi

sproti pisati popravke, kajti vsega, kar se loti, se narobe mu zasuka. Ako vztraja na tej poti,

bo postalo kmalu slavno kot edinstveno glasilo opravljalcev in lažnikov. Toda k vragu razvedrilo

takšne sorte v tej vročini, ko še zlodej rad počiva. Naj zato končam, Pepina, kajti pot me že obliva.

**Tržaški strateg**

A.: Na Koreji dežuje noč in dan. Vse vojne operacije so zastale.

B.: Slaba režija! Mar bi bili začeli z vojno tu pri nas v Trstu, kjer imamo tako krasno vreme!

**Glosa (Po Prešernu)**

Slep je, kdor jim še verjame: ker svoj narod so izdali, bodo vsi račun dajali, naj sleparje zlodej vzame.

Le začniva pri Košuti, prosil reva dni bo stare, ko bo konec vse prevare. Saj se vsepovsod že sluti, vsak Slovenec v srcu čuti, da bo konec one drame, ki so jo moške iz slame svojemu ljudstvu napravili in tako ga razdvojili. Slep je, kdor jim še verjame.

Dol z morilci domovine! Proč Gombacci, Riko, Stane; ljudstvo noče več Morang, nič Katre ne Marine, te debele, pahle strine. Vse preveč so se igrali z ljudstvom, blato nanj metali. In zato jih vse prezira, vrata jim v obraz zapira, ker svoj narod so izdali.

Lani je slepar Vidali še po Meksiki se klatil, zdaj je v Trstu obogatil, ker njegovi prsti znali so pobrati, kar so zbrali naši delavci in dali, da bi bednim pomagali. A za vse te lumparije in npravnne sleparije bodo vsi račun dajali.

Končno ljudstvo je začelja razkrinkavat, te lopove, pustolovce in tatove. Vsi od kraja so že mnenja, da njih ples se kmalu tenja. Drugim so kopalni jame. Jame bodo za njih same. In ko bodo padli vanje, bomo pomolili zanje: Naj sleparje zlodej vzame!

**NOGOMETNA KRONIKA**

Nogometne tekme za svetovno prvenstvo, ki se odigravajo v Braziliji, so prinesle očitno smolo italijanskemu in jugoslovanskemu moštvu. Italijani so takoj v prvi tekmi podlegli boljšim Švedom. V naslednji tekmi s Paragvajem so sicer zmagali in rešili čast, toda s tem so le pomagali Švedom, da so stopili v polfinale. Jugoslovansko moštvo je po dveh lepih zmagah imelo očitno smolo v tekmi proti Braziliji: Ko so igralci pritekli na igrišče, je eden najboljših jugoslovanskih igralcev po nesreči butnil z glavo v neko desko ter obležal ranjen. Moštvo je nastopilo samo z desetimi igralci in Brazilci so to takoj izkoristili ter si zagotovili tesno zmago.

Obe moštvi sta na ta način izpadli iz nadaljnje tekme, čeprav sta bili obe nastopili daljno pot v

Brazilijo kot očitna favorita. Nič za to! Zivljenje gre naprej; Brazilija bo za obe moštvi dobra šola. In tako bomo kmalu čitali približno taka poročila:

1) Curih, leta 1951. V srečanju med italijansko in švicarsko nogometno reprezentanco so Italijani zaslužno zmagali s 4:1. V švicarski enajstorici so se najbolj izkazali napadalec Ruettli, branilec Puettli in vatar Huettli. V italijanski enajstorici pa so posebno blesteli: Napadalec Soerensen, Gustavson in Fitzgerald, branilec Goedoeloe in Mihajlovič, levo krilo Oberhuber, a vratar Homolka je sploh klasa za sebe.

2) Pariz, leta 1951. V skrajno napeti tekmi med francoskim in jugoslovanskim državnim nogometnim moštvom so Jugoslovani prepričevalno zmagali z 2:0. Občinstvo, ki je napolnilo tribune, je z zanimanjem opazilo, da je vsak jugoslovanski igralec ob nastopu držal v roki deščico z napisom: Cuvaj se planke!



**Sladke volitve**

Te dni so v Legi volitve za novi odbor. Po slavni in nikoli rešeni aferi glede sladkorja, je Lega dobila komisarja. Zdaj očitno mislijo «visoki» krogi, da je zadeva sladkorja, če ne pozabljena, pa vsaj dovolj stara, da so lahko razpisali nove volitve. In res: Za volitve vlada veliko zanimanje. Predloženo je celih šest list. Iz tega je treba sklepati, da so mnogi in premmnogi, ki bi bili radi predsedniki ali vsaj odborniki Lega. Lahko torej rečemo, da kandidati danes letje na Lego kakor — muhe na sledkor! — Stari Horac je zapel: Dulce pro patria mori — Sladko je umreti za domovino. Dodajmo mu enakovredno tržaško patriotsko geslo: Dulce pro Lega vivere — Sladko je živeti za Lego!

**Vatikanska ekonomija**

MONSIGNOR A.: Neverjetno! Listi pišejo, da so v Braziliji imeli 350 milijonov dohodka, že preden so začele polfinalne tekme. Nogomet, je res donosen šport. MONSIGNOR B.: Da, in mene greva, da mi nismo mislili na to. MONSIGNOR A.: Nič ne de. Cerkev je večna. Zapomnil si bomo to za prihodnje Sveto leto.

**PREIZKUŠENO MERILO**

Slovenska šola pod angloameriško vojaško upravo na STO-ju je v primeri z italijansko šolo poudarjena najhujši diskriminaciji.



Palutan: Kaj se pa še jezijo ti Slovenci! Mi imamo dvatisočletno kulturo in imamo zato pravico na dvatisočkrate večje in številnejše šole...

**MIROVNA AKCIJA**

Istocasno ko kominformisti podpisujejo za mir, ščuvajo proti Jugoslaviji in njeni svobodi.



Cammarati: Podpišimo, ta je za pravi mir...